

5.3.2019

5.3.2019

EOAK/5563/2018

EOAK/5563/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen**Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia****Tarkastus: Helsingin vankila 27. ja 29.11.2018**

Pöytäkirja

Tarkastuskohde	Helsingin vankila
Tarkastusajankohta	27. ja 29.11.2018
Osallistujat EOAK:sta	Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen Esittelijäneuvos Anu Rita Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minne Ketola Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia Tarkastaja Reima Laakso Neuvontalakimies Pia Wirta
Osallistujat tarkastuskohteesta	Helsingin vankilan johtaja - - - Apulaisjohtaja - - - Apulaisjohtaja - - - Apulaisjohtaja - - - ESRA:n turvallisuuspäällikkö - - -

1 Ennakoaineisto ja tarkastuksen kohdentaminen

Tarkastusta varten vankila toimitti järjestyssäännön, osastojen päiväjärjestykset, tulo-oppaan, vuoden 2018 toimintasuunnitelman sekä muut pyydyt asiakirjat ja selvitykset (asianhallinta-järjestelmän asiakirja nrot 5–8).

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toimitti Helsingin vankilan tarkastuksesta 7.–8.3.2017 tekemänsä tarkastuskertomuksen (11.4.2018, 2/043/2017), jäljempänä Risen tarkastuskertomus.

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OP-CAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä

havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD) ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityisesti huomiota muun muassa toimitilojen esteettömyyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Tarkastuksella suoritettiin tilojen esteettömyystarkastus, josta on laadittu erillinen pöytäkirja (EOAK/6148/2018).

Tarkastuksella suoritettiin myös Vankiterveydenhuollon yksikön Helsingin poliklinikan tarkastus, josta on laadittu erillinen tarkastuspöytäkirja (EOAK/5323/2018).

Oikeusasiamiehen teemaksi vuodelle 2018 on otettu oikeus yksityisyyteen ja tämä painopiste on huomioitu tarkastuspöytäkirjaa laadittaessa.

Pöytäkirjaluonnos lähetettiin 14.2.2019 Helsingin vankilan johtajalle ja hänelle varattiin mahdollisuus antaa siihen kommentteja viimeistään 28.2.2019. Vankila ei ole toimittanut kommentteja pöytäkirjaluonnokseen.

2 Yleistä tarkastuksen kohteesta

Helsingin vankilan vankipaikkaluku on 312 ja kaikki paikat ovat miespuolisille vangeille. Vankilaan voidaan vankeusvankien lisäksi sijoittaa myös sellaisia tutkintavankeja, jotka odottavat muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä ja suostuvat sijoitukseen.

Tarkastusaikaan (27.11.2018) vankilan kirjoissa oli 247 vankeusvankia, 8 sakkovankia sekä 3 vankeus- ja tutkintavankia eli yhteensä 258 vankia. Edellä mainituista vankeusvangeista 3 oli valvotussa koevapaudessa. Vankilan käyttöaste oli noin 82 %. Alaikäisiä vankeja oli yksi. Elin-kautisvankeja oli 16.

Vangeista ulkomaalaisia oli 32 (16.12.2018) eli noin 12 %.

Tarkastuksen aikana (29.11.2018) kolme vankia oli sijoitettuna eristysselleihin tarkkailuun.

3 Vankien kanssa käyty keskustelut

Vankilaa oli pyydetty ennakolta laittamaan vankien nähtävillä tiedote keskustelumahdollisuudesta tarkastajien kanssa ja että tiedotetta ei oteta ilmoitustauluilta ennen tarkastuksen päättymistä. Tiedote oli suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Tarkastuksen aikana vankivastaanotolla keskusteltiin 18 vangin kanssa. Lisäksi tilojen tarkastuksen yhteydessä keskusteltiin useiden muiden vankien kanssa. Eristysosastolle tarkastuksen aikaan tarkkailuun sijoitetuista kolmesta vangista keskusteltiin vain yhden kanssa, koska toinen nukkui ja kolmas oli juuri sijoitettu eristysselliin. Vankilassa 27.11.2018 ollut ala-ikäistä vankia oli tarkoitus haastatella, mutta tämä ei toteutunut, koska hän oli 29.11. siirtynyt muualle.

Tarkastuksen aikana haastateltiin tulkin välityksellä neljää ulkomaalaistaustaista vankia, jotka kuuluivat kolmeen eri kieliryhmään. Kukaan heistä ei ollut ilmoittautunut vankivastaanotolle. Keskustelujen tarkoituksena oli selvittää, onko heille vankilassa kerrottu heidän oikeuksistaan

ja velvollisuuksistaan ja olivatko nämä käytännössä toteutuneet sekä henkilökunnan käyttäytymistä heitä kohtaan. Asiasta on tarkemmin kohdassa 8.16.

Keskusteluista on laadittu erilliset muistiot. Keskustelut olivat luottamuksellisia ja niistä laaditut muistiot ovat salassa pidettäviä muun muassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella. Joitain vankien keskusteluissa esille ottamia aiheita käsitellään kuitenkin jäljempänä. Näissä tapauksissa vanki oli antanut luvan ottaa asian esille.

4 Henkilökunnan edustajien ja eräiden muiden virkamiesten tapaaminen

Apulaisoikeusasiamies Pölönen (AOA) keskusteli henkilöstön edustajien ja erityishenkilöstön kanssa. Keskusteluista on laadittu erillinen muistio. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja niistä laaditut muistiot ovat salassa pidettäviä muun muassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella.

5 Vankilan tilat ja niihin tutustuminen

Vankilassa on useita hyvin varusteltuja ulkoilupihoja, joissa on painonnostovälineet ja katokset.

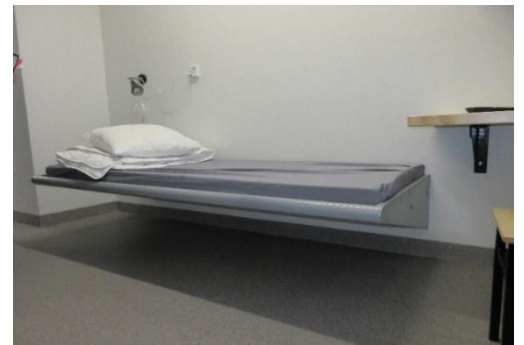
Vankilassa on evankelisluterilaisen kirkon lisäksi myös ortodoksinen kirkko.

Vankilassa on luokkahuone, jossa vangit opiskelevat peruskoulun ja lukion opetusta. Opetus vaikutti erittäin hyvin järjestetyltä.

C-osaston sellien kalustamisessa huomiota herätti se, että sänky oli pultattu seinään kiinni keskelle seinän sivua, eikä nurkkaan. Sängyissä ei myöskään ollut päätyä, johon olisi voinut nojata. Vangit arvostelivatkin sitä, että sängyssä maaten ei voinut kunnolla lukea tai katsoa televisiota. Vankilan johdon mukaan arkkitehti oli päättänyt sängystä ja sen sijoituspaikasta.

Nuorten osasto (C 31) oli viihtyisästi kalustettu.

Nuorilla oli käytössä keittiö, jossa heitä kannustettiin tekemään ruokaa. Osastolla oli lukolliset lokerikot, joihin oli mahdollista laittaa omia ruokatarvikkeita. Jääkaapeissa oli myös lukollinen jääkaappilokerikko.

6 Asiakirjojen tarkastus

Tarkastuksella käytiin läpi mm. seuraavia asiakirjoja:

- tarkkailuun ja eristämistarkkailuun sijoittamista koskevat päätökset kirjauksineen ajalta 1.9.–30.11.2018
- kielteiset omaisuuden hallussapitoa koskevat päätökset ajalta 1.9.-30.11.2018

7 Loppukeskustelu ja vankien keskustelussa esiin ottamat asiat

Loppukeskustelussa 5.12.2018 käytiin vankilan johdon ja aluekeskuksen edustajan kanssa läpi tarkastuksella tehtyjä havaintoja ja vankien kuulemisessa esiin tulleita asioita. Keskusteluissa otettiin esille muun muassa rangaistusajan suunnitelmien päivitykseen, vankien perehdyttämiseen, vastaanotto-osaston toimintaan, päätöksentekoon lapsen tapaamisissa, eristysosaston sellien jatkuvaan kameravalvontaan, tarkkailuun sijoittamisen edellytyksiin sekä osastojen A ja B sellien vähäiseen aukioloon liittyviä seikkoja. Myönteisenä asiana huomioitiin muun muassa toverikunnan perustaminen ja että johtaja osallistuu sen kokouksiin.

Keskusteluissa tuli esille vankilan johdon huoli henkilöstöresursseista erityisesti valvontahenkilökunnan osalta sekä erityishenkilökunnan turvallisuushuolet. Asiasta enemmän kohdassa 8.18.

Keskustelussa otettiin lisäksi esille muun muassa seuraavia vankien kanssa käytyjen keskustelujen yhteydessä esiin tulleita asioita:

- vanki ei ollut saanut soittaa tai olla Skypein välityksellä yhteydessä vaimoonsa toiseen vankilaan. Vankilan johto suhtautui myönteisesti kyseiseen mahdollisuuteen
- vangille järjestettävä mahdollisuus verenpainemittarin käyttöön. Vankilan johto ei nähnyt esitettyä sille, etteikö vangille järjestettäisi mahdollisuutta sen käyttöön
- osaston C1 sellejä pidettiin kylminä (+15 astetta). Arvosteltiin myös sitä, ettei sängyissä ollut päätyjä ja ne olivat kiinnitetty keskelle seinää siten, ettei vanki voinut sängyssä maaten katsoa televisiota tai lukea kirjaa. Vankilan johdon mukaan sellien kylmyys on johtunut siitä, että vesi ei kiertänyt lattialämmityksessä, mutta asia oli saatu korjattua. Vankilan johdon mukaan sängyistä ja niiden sijoittamisesta olivat päättäneet arkkitehdit ja vankilalla ei ole ollut vaikutusvaltaa asiaan
- vangeille annettavasta tulopakkauksesta on poistettu desinfiointiaine
- aluekeskuksen lakimiehen puhelinnumeron poistaminen vangin soitettavien puhelinnumeroiden listalta. AOA katsoi, että vangilla tulee voida olla mahdollisuus olla halutessaan yhteydessä aluekeskuksen lakimieheen
- vankien mahdollisuudesta lainata kirjoja kaukolainana
- osaston E1 päiväjärjestyksen mukaan ulkoilun jälkeen ei pääse suihkuun, vaikka olisi hiki-kenen kuntoilun jälkeen vaan sellin ovet suljetaan heti. Vankilan johto piti asiaa epäkohtana
- osaston B 22 puhelimen pitkäaikainen epäkuntoisuus. Vankilan johdon mukaan vika on saatu korjattua 4.12.2018

Vankilan johdon kanssa käytiin 29.11.2018 keskustelu vankien nimeltä mainitsemien valvontahenkilökuntaan kuuluvien virkamiesten toiminnasta esittämästä arvostelusta. Asiasta enemmän kohdassa 8.17.

8 Tarkastushavainnot ja kannanotot

8.1 Vankien toimintoihin osallistuminen ja sellin ulkopuolinen aika

Oikeusasiamiehen ratkaisuihin ja kansainvälisissä suosituksissa on jo pitkään lähdetty siitä, että vankien tulisi saada viettää sellin ulkopuolella kohtuullinen aika, vähintään kahdeksan tuntia

vuorokaudessa, ja että heille tulisi tuona aikana järjestää mielekästä ja kehittävää toimintaa, kuten työtä, kuntoutusta, koulutusta ja liikuntaa.

Tarkastuksella vankien toimintoja ja mahdollisuutta sellien ulkopuoliseen aikaan ei ole käyty yksityiskohtaisesti läpi. Osastoilla C, D ja E vangit osallistuivat toimintoihin ja päiväjärjestysten mukaan sellien ovet suljetaan pääsääntöisesti varsin myöhään illalla. Vaikuttaa siltä, että näillä osastoilla myös viikonloppuisin vangeilla on mahdollisuus olla sellin ulkopuolella vähintään kahdeksan tuntia.

Tilanne on täysin toisenlainen osastolla A 31–32 sekä osastoilla B 21–22 ja B 31–32, joissa tilanne on erittäin ongelmallinen.

Osastot A 31–32

Osastot on tarkoitettu vaikeasti sijoitettaville vangeille, oman turvallisuutensa vuoksi sijoitetuille ja muun muassa seksuaalirikollisille. Osastojen 20 vangista kolmelle oli osastolle toiminnaksi merkitty kuitenkin rangaistusajan suunnittelun seurantaan liittyvä peruste ja kolmelle myös vapauttamisen valmistelu.

Päiväjärjestyksen mukaan osasto avataan klo 7.30 ja suljetaan klo 7.45 sekä avataan uudelleen klo 15.30 ja suljetaan klo 16.40. Osastojen ovet ovat siten arkisin auki alle 1 tunti 25 minuuttia. Kyseiseen aikaan on laskettu mukaan 15 minuuttia tupakointia varten. Kyseisenä aikana syödään aamiainen ja päivällinen osaston takatilassa. Vankilan ohjeistuksen mukaan kaikki osastolla tapahtuva toiminta, esimerkiksi ruuanlaitto ja sellinsiivous, tapahtuvat osaston ollessa auki. Järjestyssäännön mukaan vankipuhelimia saa käyttää osastojen aukioloaikoina. Aika on niin vähäinen, ettei vangeille vankeuslain 12 luvun 6 §:n mukaan annettava mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle voi käytännössä toteutua.

Päivittäisen tunnin ulkoilun lisäksi vangeilla on mahdollisuus kaksi kertaa viikossa päästä tunniksi liikuntasaliin. Osastojen vangit käyvät ilmeisesti yhdessä ulkoilussa ja liikuntasalissa. Vankilan ohjeistuksen mukaan osastoilla ei kuitenkaan sallita sellivierailuita. Osastoilla on suuret hyvin varustetut yhteiset tilat, joissa vangit voisivat viettää aikaa tai joissa voitaisiin järjestää erilaista toimintaa. Vaikuttaa siltä, että ainakaan vangit eivät käytä kyseisiä tiloja.

Edellä todetun perusteella vangeilla on mahdollisuus viettää päivittäin keskimäärin aikaa sellin ulkopuolella alle kolme tuntia. Käsitykseni mukaan aika on riittämätön.

Osasto B 21

Osasto on tarkoitettu sakkovangeille. Osastolla on 7 sakkovankia ja putsarina vankeus- ja tutkintavanki. Yksikään sakkovangeista ei osallistunut toimintaan.

Päiväjärjestyksen perusteella vaikuttaa siltä, että sellien ovet ovat auki klo 7.30–8.15 ja 15.30–16.15. Ulkoilu on klo 12.30–13.45. Tämän lisäksi päiväjärjestykseen on merkitty lounas B-osaston ruokailutilassa. Sen kesto ei ole merkitty, mutta kestää ilmeisesti noin 15 minuuttia. Maanantaisin on kirjasto klo 12.00–12.30. Vangilla on siten mahdollisuus olla sellin ulkopuolella päivisin keskimäärin noin 3 tuntia.

Osastot B 22 ja B 31

Osastot on tarkoitettu toimintaan osallistumattomille vangeille, jotka eivät halua osallistua tai aiheuttavat häiriötä muualla. Osastoille oli sijoitettuna yhteensä 18 vankia, joista lähes kaikki olivat vaikeasti toimintoihin sijoitettavia. Osastolla B 31 yksi vanki oli rangaistusajan suunnitelman seurannassa.

Osaston B 22 päiväjärjestyksen perusteella vaikuttaa siltä, että sellien ovet ovat auki klo 7.40–9.45, johon sisältyy tunnin ulkoilu ja klo 15.00–16.15. Kyseiseen aikaan on laskettu mukaan 15 minuuttia tupakointia varten. Tämän lisäksi päiväjärjestykseen on merkitty lounas B-osaston ruokailutilassa, mutta sen kesto ei ole merkitty. Keskiviikkoisin kirjasto klo 9.45–10.15 sekä sali, sauna ja pyykinvaihto klo 13.30–14.45. Vangilla on siten mahdollisuus olla sellin ulkopuolella päivisin keskimäärin noin 4 tuntia.

Osaston B 31 päiväjärjestyksen mukaan vaikuttaa siltä, että sellien ovet ovat auki klo 7.25–10.45, johon sisältyy tunnin ulkoilu, ja klo 14.45–16.00. Lounas on B-osaston ruokailutilassa klo 10.30–10.45. Kirjasto on keskiviikkoisin klo 11.45–12.15 ja maanantaisin on sali, sauna ja pyykinvaihto klo 13.30–14.45. Kuntouttavaa toimintaa on keskiviikkoisin klo 12.30–14.00 (erillinen ohjeistus). Osaston vangit eivät pääse ostoksille laitosmyymälään vaan ostokset tapahtuvat ns. pussiostoina. Vangilla on siten mahdollisuus olla sellin ulkopuolella keskimäärin noin 5 tuntia.

Osasto B 32

Osasto on tarkoitettu toimintaan osallistumattomille vangeille, jotka ovat oman turvallisuuden vuoksi erillään asutettuja. Osastolle oli sijoitettuna 3 vankia, joista yksi yli putsari ja yksi oli luokioulutuksessa.

Osaston päiväjärjestyksen mukaan vaikuttaa siltä, että sellien ovet ovat auki klo 7.15–8.00, klo 10.15–12.30, johon sisältyy tunnin ulkoilu ja klo 15.15–16.00. Kirjasto on perjantaisin klo 13.30–14.00 ja sunnuntaisin on sali, sauna ja pyykinvaihto klo 10.00–11.30. Kuntouttavaa toimintaa on keskiviikkoisin klo 12.30–14.00. Kuntouttavaa toimintaa on myös perjantaisin klo 12.30–14.00 (erillinen ohjeistus). Tämänkään osaston vangit eivät pääse ostoksille laitosmyymälään vaan ostokset tapahtuvat ns. pussiostoina. Vangilla on osastolla mahdollisuus olla sellin ulkopuolella keskimäärin noin 4 tuntia.

Yhteenveto

Edellä mainitut sellin ulkopuolista aikaa koskevat laskelmat eivät ole täysin tarkkoja. Osassa päiväjärjestyksiä ei selvästi ilmennyt, milloin sellien ovet avattiin ja suljettiin. Vaikuttaa myös siltä, että tupakoimattomilla vangeilla voi olla vähemmän sellin ulkopuolista aikaa kuin edellä on todettu. Laskelmissa ei ole huomioitu sitä, että viikonloppuisin sellien aukioloajat ovat lyhyemmät, mutta toisaalta viikonloppuisin on mahdollisuus tapaamisiin ja kirkossa käyntiin. AOA:n käsityksen mukaan edellä mainituista laskelmista saa kuitenkin varsin totuudenmukaisen kuvan osastojen tämän hetkisestä tilanteesta.

Kaikki edellä mainitut osastot ovat kaukana tavoitteesta, jonka mukaan vangeilla tulisi olla mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella vähintään kahdeksan tuntia päivässä.

Sakkovankien sijoittamiseen sovelletaan samoja säännöksiä kuin vankeusvankeihin ja heillä on samanlaiset oikeudet saada osallistua erilaisiin toimintoihin. Sakkovankien kohdalla myönteistä on se, ettei heitä enää sijoiteta matkaselliosastolle vaan osastolle B 21, vaikka yhdenkään osalta ei ollut tehty toimintaan sijoittamista koskevaa päätöstä. Osasto on edellä mainituista osastoista sellien aukiolon osalta kaikkein suljetuin ja osaston vangeille ei ole ilmeisesti järjestetty mitään toimintaa.

Vangeilla on tarvetta erilaisten asioiden hoitamiseen, jotka edellyttävät sellien aukioloa, kuten esimerkiksi siviiliasioiden hoitaminen puhelimitse, sellin siivoaminen, suihkussa käynti ja ruuan laitto. AOA ei näe perustetta siihen, miksi sellien ovet eivät voisi olla auki myös silloin, kun osastolla ei järjestetä ohjattua tai valvottua toimintaa, kuten esimerkiksi Mikkelin vankilassa ny-

kyään toimitaan. Mikkelin vankilassa suljettujen osastojen sellien aukioloaikaa on lisätty merkittävästi, vaikka osaston vangit eivät osallistuisi toimintoihin (esimerkiksi osastojen E 2 sellien ovat arkipäivisin auki 8,5 tuntia viikonloppuisin 6 tuntia).

B-siiven osastoilla huomioita kiinnitti se, että vankien yhteiset oleskelutilat eivät olleet parhaalla mahdollisella tavalla hyödynnettyjä. Osaston käytävillä vaikutti olevan tilaa esimerkiksi kalusteille, kuten sohva- ja pöytäryhmälle, kuntopyörälle tai muulle pienehkölle kuntoilulaitteelle. Osastolla vaikutti olevan mahdollista tilojen puolesta järjestää myös esimerkiksi askartelua, pelejä, ruoanlaittoa tai jotain muuta pienimuotoista toimintaa. Sen lisäksi, että vankien sellin ulkopuolista aikaa olisi syytä lisätä, tulisi myös toimintamahdollisuuksia pyrkiä parantamaan.

Todettakoon vielä, että järjestyssäännön vankilan osastoja koskeva kohta ei ole enää ajan tasalla ja se vaatii päivittämistä.

8.2 Arvioinnissa olevien vankien olosuhteet

AOA Pajuojaan Helsingin vankilaan vuonna 2015 tekemällä tarkastuksella (dnro 862/3/15) oli kiinnitetty tulo-osastolle rangaistusajan suunnitelman laatimista varten sijoitettujen vankien olosuhteisiin. Osastojen vangeilla ei ollut muuta toimintaa kuin ulkoilu ja sellien ovet olivat kiinni 23 tuntia. Tarkastushavaintojen mukaan vangin rangaistusajan suunnitelman laatiminen voi kestää jopa kaksi kuukautta.

OA Jääskeläinen oli päätöksessään (3593/4/11) kiinnittänyt huomiota Helsingin vankilan tulo-osaston toimintojen vähäisyyteen ja rangaistusajan suunnittelun pitkään keston. Oikeusasiamies totesi tuolloin muun muassa seuraavaa:

”Vankien ajankäyttö on koko Rikosseuraamuslaitosta koskeva kysymys, jossa lienee pitkälti kyse voimavarojen riittämättömyydestä. ...

Totean kuitenkin, että tulo-osastolle sijoitettujen vankien keskinäisen vapaa-ajanvieton rajoittamiselle ei vaikuta olevan lain tarkoittamia perusteita, minkä lisäksi vankilassa tulisi olla järjestettyä vapaa-ajantoimintaa. Lisäksi vankeusvangeilla on lain mukaan velvollisuus, ja vastaavasti myös oikeus, osallistua vahvistettuna työ- ja toiminta-aikana vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan (vankeuslaki 8 luku 1 ja 2 §). Lienee perusteltua, että sijoittelujakson aikana vangin toiminnaksi katsotaan rangaistusajan suunnitelman laatimiseen osallistuminen, kuten tulo-osaston osalta on esitetty. Jos suunnitelman laatimiseen kuitenkin käytetään päivässä selvästi vahvistettua työ- ja toiminta-aikaa lyhyempi aika, vangeilla tulisi nähdäkseni olla mahdollisuus myös muuhun mielekkääseen sellin ulkopuolella vietettyyn aikaan, jotta edes suositeltu kahdeksan tunnin minimi saavutettaisiin. Selvityksen mukaan suunnitelman laatiminen ei aina ole käynnistynyt heti, vaan vanki on voinut joutua odottamaan sitä viikkojakin”.

AOA Pajuoja piti huolestuttavana, että tilanne tulo-osastolla ei vaikuttanut parantuneen. Rangaistusajan suunnitelman laatimiseen käytetty aika tulo-osastolla oli saatujen tietojen mukaan edelleen pitkä. Arviointi saattoi kestää jopa kaksi kuukautta. Arvioinnin pitkäkestoisuuden ongelmallisuutta lisäsi se, että toiminnot tulo-osastoilla olivat myös edelleen hyvin rajoitetut. Tarkastuksen aikana saatujen tietojen mukaan toiminnot rajoittuivat lähinnä sellien siivoukseen, ruokailuihin ja ulkoiluun.

Tällä vuoden 2018 tarkastuksella selvitettiin arvioinnissa olevien vankien tämän hetkinen tilanne ja kuinka kauan vangit olivat arvioinnissa.

Arvioinnissa olevat sijoitetaan osastojen uudelleen nimeämisen jälkeen osastoille A 21 ja 22. Osastojen olosuhteet ja tilanne ovat jonkin verran parantuneet viime kerrasta. Päiväjärjestyksen mukaan osaston vangeilla on nyt mahdollisuus päästä kirjastoon tiistaisin. Vangeilla on myös

mahdollisuus päästä laitosmyymälään torstaisin ja tunnin liikuntasali on perjantaisin. Osastojen vangit ovat ilmeisestikin yhdessä liikuntasalissa ja ulkoilussa. Tämän johdosta ei pitäisi olla es-tettä sille, etteivätkö osaston sellien ovet voisi olla auki ja etteivätkö vangit voisi viettää vapaa-aikaa yhdessä.

Tarkastuksella selvitettiin kuinka kauan tarkastuspäivänä 27.11.2018 osastoille A 21 ja 22 arvi-oinnissa olleet vangit (13 vankia) olivat sinne sijoitettuna arvioinnissa, ja vangin eteenpäin siir-tämistä. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskukselta pyydettiin selvitys siitä, kuinka kauan rangaistusajan suunnitelman laatiminen tai päivittäminen ja sijoituspäätöksen te-keminen kestivät kunkin vangin kohdalla. Rikosseuraamuslaitoksen ohjeen (29.4.2015, dnro 5/004/15) mukaan vangin arviointi ja sijoittelu pyritään tekemään kolmessa viikossa sen jälkeen, kun asia on otettu vireille arviointikeskuksessa joko vangin muututtua tutkintavangiksi tai saa-vuttua vankilaan, ellei prosessi erityisestä syystä vaadi pidempää aikaa.

Tarkastuksella saatujen tietojen perusteella vankien arviointi ja sijoittelu kestivät arviointikes-kuksessa yleensä keskimäärin vähän yli kuukauden. Neljässä tapauksessa kestossa päästiin alle kuukauteen, viidessä tapauksessa vähän yli kuukauteen ja neljässä tapauksessa kesto oli noin 1 ½ kuukautta. Yhdenkään vangin kohdalla ei päästy ohjeen mukaiseen kolmeen viikon keston.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen selvityksessä on selvitetty erilaisia syitä arvioinnin keston. Selvityksen mukaan viimeisen vuoden aikana keston on vaikuttanut ennen kaikkea rangaistusajan suunnitelmaan liitettävän laitosturvallisuuslausunnon valmistumi-nen. Lausunto on valmistunut siinä määrin myöhässä, että rangaistusajan suunnitelman tavoit-teiden asettaminen ja vankilaan sijoittuminen on viivästynyt tarpeettomasti. Selvityksen mukaan arviointikeskus on ryhtynyt toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi ja sen tavoitteena on vangin sijoittaminen Rikosseuraamuslaitoksen ohjeen mukaisesti korkeintaan kolmen viikon kuluttua vangin arviointiin saapumisesta.

Saadusta selvityksestä ilmenee myös, että sijoituspäätöksen jälkeen vangit on siirretty eteen-päin varsin nopeasti, yleensä jo muutamassa päivässä.

Edellä todetun perusteella arvioinnissa olevien tilanne on selvästi parantunut viime tarkastuksen jälkeen sekä osaston olosuhteiden että sinne sijoittamisen keston osalta. Arviointikeskuksen suunnitelmat arvioinnin nopeuttamiseksi vaikuttavat hyviltä ja perustelluilta. AOA pitää perustel-tuna, että vankilassa arvioitaisiin mahdollisuuksia lisätä osastojen avoimuutta samoilla perus-teilla, kuten edellä kohdassa 8.1 on todettu. Mikäli osastojen vangit ovat yhdessä toimintojen aikana, tämä puoltaisi osaltaan sitä, että osastojen avoimuutta voitaisiin lisätä.

8.3 Rangaistusajan suunnitelmien päivittäminen vankilassa

Rangaistusajan suunnitelma on säännösten mukaan otettava vankilassa tarkasteltavaksi vähin-tään neljän kuukauden välein. Tämä tarkoittaa sitä, että rikosseuraamusesimiehen on kolme kertaa vuodessa otettava rangaistusajan suunnitelma päivitettäväksi yhdessä vangin kanssa. Rangaistusajan suunnitelmaa koskevat säännökset ovat olleet voimassa vuodesta 2006 ja Ri-kosseuraamuslaitos eri yhteyksissä korostaa sen merkitystä mm. vangin uusintarikollisuuteen vaikuttamisessa. Eri yhteyksissä on kuitenkin tullut ilmi, että vankiloissa ei toimita säännösten mukaisesti rangaistusajan suunnitelmien päivittämisessä.

Tarkastuksella kysyttiin useammalta vangilta, miten Helsingin vankilassa toimitaan rangaistus-ajan suunnitelmien päivittämisessä. Vankien kertoman perusteella vaikuttaa siltä, että rikosseu-raamusesimiehen ja vangin yhdessä suorittama rangaistusajan suunnitelman päivittäminen on erittäin harvinaista myös Helsingin vankilassa ja että vankilassa ei toimittaisi asiassa säännös-ten edellyttämällä tavalla.

8.4 Vankeja koskevien säännösten saatavuus ja vankien perehdyttäminen

Vankeuslain 4 luvun 4 §:n (ja TVL 2:3) mukaan vangille on viipymättä hänen saavuttuaan vankilaan tiedotettava sen olosta sekä vankien oikeuksista ja velvollisuuksista. Tietoja on oltava saatavana yleisimmin käytetyillä kielillä vankilassa olevien tarpeiden mukaisesti. Vankien saatavilla on oltava kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säännöksistä.

Säännösten saatavuus

Osastojen yhteisissä tiloissa oli vankien saatavilla kansioissa kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säännöksistä. Kansiossa on vankeuslaki asetuksineen, hallintolaki ja laki valvotusta koevapaudesta. Säännökset olivat suomen lisäksi myös ruotsiksi. Kansiossa oli myös lista Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön antamista määräyksistä ja ohjeista, osaston päiväjärjestys ja tulo-opas. Kansiossa olleet vankeuslaki ja -asetus eivät pääsääntöisesti olleet ajan tasalla, eikä niissä oltu huomioitu viimeisiä vuoden 2018 alusta voimaan tulleita muutoksia. Myöskään Rikosseuraamuslaitoksen määräyksiä ja ohjeita koskevat luettelot eivät olleet ajantasaisia.

Vankilaan voidaan sijoittaa myös tutkintavankeja ja joulukuun vankilukutilaston mukaan heitä oli 16.12.2018 sijoitettuna kolme. Edellä todetun perusteella vankien saatavilla tulee olla myös tutkintavankeuslaki asetuksineen. AOA pitää perusteltuna, että myös ne lisättäisiin kansioon.

Kansioissa oli luettelo Risen antamista määräyksistä ja ohjeista. AOA on pitänyt tätä riittävänä edellyttäen, että vangeilla on mahdollisuus saada kyseiset säännökset henkilökunnalta niitä pyytäessään ja että säännökset ovat vankien saatavilla myös kirjastossa. Tarkastuksella henkilökunta kertoi, että säännökset tulostetaan vangille hänen niitä pyytäessään. Kirjastossa ei ollut ajantasaista kansiota säännöksistä vaan se sisälsi vanhentuneita säännöksiä.

Risen tarkastuskertomuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että kansion päivittäminen tulee vastuuttaa. Joissain vankiloissa on otettu toimintatavaksi, että kansion ensimmäiselle sivulle on merkitty ajankohdat, jolloin kansion sisältö on tarkastettu. Tätä on pidettävä kannatettavana toimintatapana.

Kansioista ei myöskään ulkoisesti ilmene, mitä tietoa ne sisältävät. Olisi perusteltua, että kansion selkään kirjoitettaisiin, että kyse on infokansioista. Yhdeltä osastolta (B 3–1) kansio puuttui, mutta se löytyi viereiseltä osalta (B 3–2).

Vankilassa on melko paljon ulkomaalaisia vankeja. Järjestyssääntö on saatavilla suomen ja ruotsin lisäksi myös englanniksi, venäjäksi ja viroksi.

Perehdyttäminen

Tulo-opas on tehty helppolukuiseen ja ymmärrettävään muotoon. Tulo-opas on saatavilla suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi ja viroksi. Vankilaan saapuvia vankeja varten on vastaanoton seinällä lokerikossa tulo-oppaita eri kielillä. Risen tarkastuskertomuksessa katsottiin, että tulo-opas tulisi kääntää myös arabiaksi ja että tulo-oppaassa voisi olla päivämäärä.

Tulo-oppaassa kiinnitti sinällään vähäisenä virheenä huomiota se, että sen mukaan toimintaan osallistumattomat saisivat alennettua toimintarahaa.

Risen tarkastuskertomuksen mukaan vankilaan saapuville vangeille ei järjestetä tarkempaa perehdytystä lainkaan. Tarkastuksella tehdyt havainnot tukevat tätä havaintoa. Ensi kertaa vankilaan saapunut vanki kertoi, ettei henkilökunta ole kertaakaan kertonut ja perehdyttänyt häntä

vankilan olosuhteisiin vaan muut vangit ovat opastaneet häntä asioissa tulo-oppaasta saatavan tiedon lisäksi. Ulkomaalaisilta vangeilta saadun tiedon mukaan vaikuttaa siltä, että heidän kohdallaan on erityisiä ongelmia perehdyttämisessä.

Edellä todetun perusteella vankeja ei heidän vankilaan saapuessaan asianmukaisesti perehdytetä vankilan olosuhteisiin, eikä vankilassa ole käytössä järjestelmällistä perehdyttämiskäytäntöä. Monissa vankiloissa, kuten Vantaan vankilassa on käytössä perehdyttämislomake, jota ei täytetä vangin kanssa ainoastaan vankilaan saapumisen yhteydessä vaan myös osastosiirtojen kohdalla. AOA pitää tarpeellisena, että perehdyttämislomake otettaisiin käyttöön myös Helsingin vankilassa ja se käännettäisiin vankilassa yleisimmin käytetyille vieraille kielille. Myös tulkkipalveluita tulisi tarvittaessa käyttää perehdyttämisessä.

Vankilassa olisi tarpeellista luoda sellaiset toimintakäytännöt vankien perehdyttämiselle, joilla voidaan varmistua kaikkien vankien riittävästä perehdytyksestä.

Valvontaviranomaisia koskevat tiedot

Valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen (vankeusasetus) 39 §:n mukaan vankien saatavilla tulee olla luettelo, josta käyvät ilmi vankilan ja sen henkilökunnan toimintaa valvovat viranomaiset, joille vanki voi kannella. Tarkastetuissa kansioissa oli ajantasainen luettelo vankilan toimintaa valvovista viranomaisista. Luettelo oli pääsääntöisesti myös osastojen ilmoitustauluilla, osassa myös useammalla kielellä.

Kaksikielinen osasto

Oikeusministeriö on antanut asetuksen Rikosseuraamuslaitoksen kaksikielisistä osastoista ja sen mukaan Rikosseuraamuslaitoksessa on kaksikielinen osasto Helsingin vankilassa. Helsingin vankilan järjestyssäännön mukaan osasto D 2 on vankilan kaksikielinen osasto.

Osastolla ei ollut näkyvillä ruotsinkielistä informaatiota, eikä sinne ollut tilattu ruotsinkielistä lehteä. Vankilan henkilökunnan mukaan ruotsinkielistä informaatiota tulostetaan erikseen, jos vanki sitä pyytää. AOA piti toimintatapaa huonona vankien kielellisten oikeuksien kannalta. AOA katsoi, että osastolla pitää olla näkyvillä ja saatavilla ruotsinkieliset säännökset ja erilaiset lomakkeet samalla tavoin kuin niiden suomenkielisetkin versiot.

8.5 Tapaamiset

Valvotut tapaamiset

Vankilan järjestyssäännön mukaan valvottuja tapaamisia järjestetään viikonloppuisin ja erikseen määrättyinä arkipyhinä klo 10.00–14.00 ja tapaaminen kestää tunnin. Vangeilla on yksi tapaamiskerta viikonlopun aikana.

Vankien uusi tapaamiskäytäntö on astunut voimaan 15.9.2018. Sen mukaan valvottuja tapaamisia järjestetään lauantaisin ja sunnuntaisin klo 9.30–14.30 ja tapaamisaika määräytyy vangin osastosijoituksen mukaan.

Vankilan järjestyssäännön tapaamista koskevat määräykset eroavat siten vankilan uudesta tapaamiskäytännöstä. Uutta tapaamiskäytäntöä koskevan ilmoituksen mukaan se on annettu 21.10.2018, mutta siitä ei ilmene, kuka sen antamisesta on päättänyt. Vankila ei voi antaa

järjestyssäännöstä poikkeavia omia tapaamishojeita, vaikka muutos olisi vankien kannalta myönteinen.

Vankilassa on suuri valvottu lapsen tapaamistila (ns. A-huone tapaaminen), jossa valvotussa tapaamisessa voivat käydä myös Sörkkä-yhteisön ja nuorten osastolle sijoitetut vangit sekä poistumisluvilla käyvät vangit.

Lapsen tapaamiset

Vankeuslain 13 luvun 5 §:n mukaan suljetussa vankilassa vangille voidaan myöntää lupa alle 15-vuotiaan lapsen tapaamiseen siihen soveltuvassa tilassa, jos tapaaminen on tarpeen vangin ja lapsen yhteyksien ylläpitämiseksi eikä tapaaminen ole lapsen edun vastaista. Luvun 17 §:n mukaan lapsen tapaamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Järjestyssäännön mukaan tapaamisia järjestetään arkisin virka-aikana ja viikonloppuisin klo 10.45–11.45. Tapaaminen myönnetään anomuksesta ja tapaamistilassa on tallentava videokameravalvonta.

Vankilassa on edellä mainitun A-huoneen lisäksi toinenkin tila, jossa järjestetään lapsen tapaamisia. Kyseessä on pleksilasilla toisistaan erotettu valvottu tapaamistila, jossa lapsi ja tapaaja ovat pleksilasien samalla puolella.

A-huoneessa järjestettävää lapsen tapaamista vanki pyytää asiointilomakkeella, eikä asiassa tehdä varsinaista lapsen tapaamista koskevaa päätöstä. Toisessa tapaamistilassa järjestettävään lapsen tapaamiseen vanki hakee tapaamista rikosseuraamuslaitoksen lapsen tapaamislomakkeella ja asiassa tehdään lapsen tapaamista koskeva päätös.

Järjestyssäännön mukaan vangilla on yksi valvottu tapaamiskerta viikonlopun aikana. Tällä tarkoitetaan ilmeisestikin sitä, että vangille ei saman viikonlopun aikana voida myöntää sekä valvottua tapaamista että lapsen tapaamista. Järjestyssäännön määräys on tältä osin ongelmallinen. Vankeuslain mukaan valvottu tapaaminen ja lapsen tapaaminen eivät ole toisilleen vaihtoehtoisia tapaamisia.

AOA totesi, että lapsen tapaaminen edellyttää päätöksen tekemistä, kuten tapaamisen edellytyksistä, päätöstoimivallasta ja peruuttamisesta säätäminenkin osoittaa. Myös niin sanottu A-huonetapaaminen vastaa vankeusasetuksen 45 §:n määritelmää lapsen tapaamisesta. Asetuksen mukaan lapsen tapaaminen järjestetään tilassa, jossa vangin ja lapsen välissä ei ole rakenteellisia esteitä, ja vangin ja lapsen välinen koskettaminen on tapaamisessa sallittua. Epäselväksi jäi, miksi A-huonetapaamiseen ei Helsingin vankilassa haeta keskushallintoyksikön lapsen tapaamisesta laatimalla hakulomakkeella, vaan asiointilomakkeella. Epäselvää on myös, jätetäänkö vangin asiointilomakkeella esittämä toive A-huonetapaamisesta joskus hyväksymättä ja jos jätetään, millä perustella. AOA:n mukaan aina haettaessa lapsen tapaamisen määritelmän mukaista tapaamista toimivaltaisen virkamiehen on tehtävä vankeuslain edellyttämä päätösharkinta, jossa otetaan huomioon laissa mainitut seikat ja tarvittaessa selvitetään tapaamisen edellytyksiä. Tällöin on perusteltua käyttää kaikkien lapsen tapaamisten osalta sitä varten laadittua hakemus- ja päätöslomaketta.

AOA:n mukaan on erittäin positiivista, että lapsen tapaamiseen on A-huoneen ansiosta paljon tiloja. Lapsen tapaaminen toteutuu Helsingin vankilassa tilojen määrän osalta paremmin kuin useissa muissa vankiloissa. A-huone ei kuitenkaan täysin vastaa sitä, mitä lakia säädettäessä on lapsen tapaamiseen tarkoitettuista tiloista ajateltu.

Vankeuslain esitöiden mukaan lapsen tapaamiseen tarkoitettut tilat olisivat rauhallisia ja ne pyrittäisiin varustelemaan viihtyisiksi ja kodinomaisiksi. Soveltuvat tilat voivat suuruudeltaan ja järjestelyiltään vaihdella vankiloittain tapaamistarpeen mukaisesti. Tapaamisia voidaan järjestää tilassa, jossa samalla kertaa järjestetään useampia tapaamisia tai tapaaminen voidaan järjestää erillisenä tapaamisena.¹

Tiloihin tutustuttaessa tuli esiin, että A-huoneessa voi tapaamisten aikaan olla hyvin meluisaa ja että huoneessa kaikuu. Sisustus ei tilan suuren koon vuoksi myöskään ole kodinomainen. Nämä ongelmat ovat jo Helsingin vankilan tiedossa. AOA kannustaa vankilaa etsimään niihin ratkaisuja.

Valvomattomat tapaamiset (ns. perhetapaamiset)

Vankilassa on kaksi valvomattonta tapaamistilaa ja tapaamiset kestävät kolme tuntia. Tapaamisia järjestetään arkisin klo 12.00 ja 16.00 (paitsi perjantaisin ei klo 16.00 tapaamista) ja viikonloppuisin alkaen klo 12. Vankilassa voidaan siten järjestää 22 tapaamista viikossa. Tapaamistilat olivat melko karut ja niissä ei ollut ikkunoita.

Järjestyssäännön mukaan perhetapaamiset on ensisijaisesti tarkoitettu niille vangeille, joille ei ole myönnetty poistumislupaa. Tulo-oppaassa on todettu virheellisesti, että valvomattomia tapaamisia myönnetään vangeille, joilla ei ole vielä mahdollisuutta saada poistumislupaa.

Tulo-oppaan mukaan ensimmäistä kertaa tapaamista anottaessa on pyydettäessä selvittävä perhe- tai parisuhteen olemassaolo ja laatu. Rikosseuraamuslaitoksen tarkastuskertomuksessa (11.4.2018) on vankilan huomiota kiinnitetty siihen, että viranomaisen selonottovelvollisuudesta johtuen viranomaisten on selvittävä asiaa käytävissä olevin mahdollisuuksin (vtj). Mikäli selvitystä ei ole saatavissa, niin tällöin vangin tulee antaa tarvittava selvitys.

Vankilan uuden tapaamiskäytännön mukaan, mikäli vangille on myönnetty perhetapaaminen viikonloppuna, niin kyseisenä aikana hänellä ei ole mahdollisuutta muihin tapaamisiin. Asiassa on epäselvää, mitä edellä mainitulla tarkoitetaan. AOA toteaa, että vangilla on oikeus valvottuun viikoittaiseen tapaamiseen ja tapaamista ei voida evätä sen takia, että vangille on myönnetty valvomaton tapaaminen kyseiseksi viikonlopuksi. Mikäli sillä tarkoitetaan ainoastaan sitä, että jos vangin valvotun tapaamisen aika on samaan aikaan kuin hän on perhetapaamisessa, asiassa ei ole huomautettavaa. AOA katsoi, että epäselvän muotoilun takia ohjetta tulisi kuitenkin selventää.

¹ HE 45/2014, s. 50.

Tapaamiset videoyhteyden välityksellä (Skype-tapaaminen)

Vangeille annettu mahdollisuus Skype-tapaamisiin oli vankilassa vielä uutta. Skype-tapaamisen hakemuslomakkeen mukaan tapaaminen kestää 30 minuuttia. Tavoite on, että osastoille sijoitetut tietokoneet otetaan käyttöön myös Skype-puheluiden soittamista varten mutta selvittävänä oli se, miten puheluiden yksityisyys voidaan tältä osin osastoilla turvata.

Järjestyssäännössä ei ole määräyksiä Skype-tapaamisten järjestämisestä, eikä myöskään tulo-oppaassa ole todettu asiasta mitään. AOA:n käsityksen mukaan Skype-tapaamisen järjestämisestä tulisi antaa määräyksiä järjestyssäännössä, kuten menetellään muiden tapaamisten kohdalla.

Asiamiehen tapaamistila

Asiamiehen tapaamistila oli asianmukainen, eikä siellä ole kameravalvontaa.

Tavaroiden vastaanottaminen tapaamiselle

Vankeuslain 13 luvun 12 §:n mukaan tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu. Tarkempia määräyksiä vastaanotettavasta omaisuudesta ja sen määrästä sekä menettelytavasta tavaroita vastaanottaessa annetaan 15 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa vankilan järjestyssäännössä.

Vankilan järjestyssäännön mukaan vanki voi ottaa vastaan enintään 2 kpl aikakausi- ja sanomalehtiä ja 5 kpl kirjoja. Muille vangille luovutettavien varusteiden ja tavaroiden tulee olla määrältään ja laadultaan sellaisia, että ne voidaan tarkastaa ilman, että niitä tarvitsee rikkoa ja ratkoa ja ettei niiden tarkastaminen tapaamispäivänä haittaa kohtuuttomasti henkilökunnan muiden virkatehtävien suorittamista.

Vankilan uuden tapaamiskäytännön mukaan vanki voi ottaa vastaan enintään 2 kpl sanoma-/aikakausilehteä. Asiassa on epäselvää, onko uudella ohjeella ollut tarkoitus muuttaa järjestyssäännön asiaa koskevia määräyksiä. Vankila ei voi antaa järjestyssäännöstä poikkeavia omia ohjeita tavaroiden vastaanottamisesta.

Kirjojen osalta AOA kiinnitti huomiota myös aiemmin kanteluun annettuun päätökseen (dnro 1705/4/14), jossa on todettu, että Helsingin vankilan kirjojen hallussa pitämistä koskevat käytännöt eivät saa johtaa siihen, että vankeuslain 11 luvun 6 §:ssä säädetty mahdollisuus hankkia kirjallisuutta jää käytännössä toteutumatta tai toteutuu hyvin rajallisesti. Sen lisäksi, että uusi

ohje ei ole kirjojen osalta järjestyssäännön mukainen, se on myös omiaan tehokkaasti estämään vankien mahdollisuutta hankkia kirjallisuutta. Jos kirjaa ei ole saatavissa vankilan kirjaston kautta, vangille helpoin ja edullisin tapa saada kirjoja lienee, että tapaaja jättää kirjan vankilaan. Tätä ei AOA:n näkemyksen mukaan tulisi estää tai kohtuuttomasti vaikeuttaa.

8.6 Internetin käyttömahdollisuus

Internetin käytöstä säädetään vankeuslain 12 luvun 9 a §:ssä. Sen mukaan vangille voidaan antaa lupa internetin käyttöön toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä. Suljetussa vankilassa luvan myöntäminen edellyttää, että vangin pääsy muille kuin luvamukaisille verkkosivustoille on asianmukaisesti estetty.

Vankilassa oltiin tarkastusajankohtana ottamassa käyttöön vankien valvottu mahdollisuus internetin käyttöön. Vankilaan oli hankittu useita tietokoneita, mutta niitä ei vielä kaikilta osin ollut otettu käyttöön. Tarkoitus on, että jokaisella osastolla on oma tietokone. Osastolla oli listat niistä verkkosivuista, joihin vangin pääsyä ei ole estetty. Tietokoneiden toimivuutta testattiin ja esimerkiksi pankin ja Kelan sivuille on pääsy. Sen sijaan oikeusasiamiehen internet-sivuille ei vielä ollut pääsyä, eikä vanki voi siten tehdä kantelua sähköisesti eikä tutustua oikeusasiamiehen ratkaisukäytäntöön.

AOA pitää perusteltuna, että vangeilla olisi suljetuissa vankiloissa mahdollisuus tehdä kantelu oikeusasiamiehelle sähköisesti internetin välityksellä.

8.7 Vastaanotto-osaston toiminta ja omaisuuden hallussapitoa koskevat asiat

Tarkastuksella vankilan henkilökunta ja vangit kertoivat eri tavalla vankien mahdollisuuksista saada omaisuutta haltuun vastaanotosta ja mahdollisuuksista käydä siellä itse tavaroita vaihtamassa.

Saadun tiedon mukaan vankien tulisi päästä vastaanottoon hakemaan ja vaihtamaan tavaroita kerran viikossa viikonloppuna. Kiireellisissä asioissa vanki voi päästä käymään vastaanottoon jo ennen viikonloppua. Vankilan johdon mukaan henkilökunnan vähäinen määrä voi kuitenkin aiheuttaa sen, ettei vanki aina pääse näin nopeasti käymään vastaanottoon. Vastaanoton henkilökunnan mukaan resurssipula vaikeuttaa vankien asiointia ja asiaa on yritetty ratkoa sillä, että vanki ei tule käymään vastaanotossa, vaan lähettää palautettavan tavarän ja saa tilalle toisen tavarän. Vastaanotossa säilytystilaa on liian vähän verrattuna vankien tavaramäärään ja tämän johdosta on vaikeaa löytää vangin tarvitsemaa esinettä tai vaatetta.

Vankien kertoman mukaan vastaanottoon ei käytännössä pääse itse käymään ja valitsemaan tavaroita vaan asiointi tapahtuu asiointilomakkeella. Vankien mukaan asiointilomakkeisiin myös vastataan huonosti. Tarkastuksella vangit kutsuivat vastaanottoa ”Suomen huonoimmaksi narikaksi”. Tarkastuksella yksi vanki kertoi, että tapaaja oli tuonut hänelle talvitakin yhdeksän päivää aikaisemmin, mutta hän ei ollut vieläkaan saanut sitä. Tarkastusaikaan oli jo talvinen keli, joten pyyntö olisi tullut käsitellä kiireellisesti.

Vankilan hallussapito-ohjeessa on määrätty, kuinka monta tiettyä esinettä vangilla voi olla yhdellä kertaa; esimerkiksi paitoja voi olla kuusi kappaletta. Vankien kertoman mukaan vanki ei saa tapaajan tuomaa seitsemättä paitaa, ellei hän samalla toimita yhtä paidoistaan pois vankilasta. Vankien kertoman mukaan, vaikka vanki lähettää tavaroita takaisin vastaanottoon, niin siellä ei aina kirjattaisi tavaraa palautetuksi ja sen takia esimerkiksi tapaajan tuomaa tavaraa ei otettaisi vastaan.

Vankien omaisuuden haltuun antaminen tapahtuu vastaanoton kautta ja sen toimivuudella on suuri merkitys vankien olosuhteiden ja vankilan ilmapiirin kannalta. Tiedossa on toisaalta, että vastaanotolla on vaativa ja vaikea tehtävä tavaroiden tarkastamisessa ja arvioitaessa minkä tavaroiden kohdalla on perusteet evätä niiden haltuun antaminen. EOA:n ratkaisuihin on katsottu, että vangin tulisi saada viikon sisällä vastaanotossa oleva tavaransa, jos siihen on tarvetta ja tarvittaessa tätä nopeamminkin esimerkiksi vaatteiden osalta, jos säätilassa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Tarkastuksella jäi epäselväksi, millainen vastaanoton tilanne oikeasti on ja millaiset mahdollisuudet vangeilla on päästä käymään vastaanotossa.

AOA pitää edellä todetun johdosta perusteltuna, että vankilan johto selvittää, millainen tilanne ja toimintakäytäntö on tavaroiden haltuun saamisessa ja vankien tosialliset mahdollisuudet päästä vastaanottoon tavaroita vaihtamaan. Mikäli vastaanoton toiminnassa havaitaan ongelmia, vankilaa pyydetään ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

Omaisuuksien hallussapitoa koskevien päätösten tekeminen

Vangilla on muutoksenhakuoikeus omaisuuden hallussapidon epäämistä koskevista päätöksistä. Mikäli vanki pyytää saada haltuunsa tietyn tavaran ja sitä ei hänelle anneta, asiassa on tehtävä perusteltu hallintopäätös muutoksenhakuohjauksin.

Vankilaa pyydettiin toimittamaan kolmen kuukauden ajalta (1.9.–30.11.2018) omaisuuden hallussapitoa koskevat kielteiset päätökset. Saadun selvityksen mukaan kyseisenä aikana tehtiin kaksi kielteistä omaisuuden haltuun antamista koskeva päätöksiä. Kummassakaan tapauksessa ei ollut kyse tavanomaisen omaisuuden haltuun antamista koskevasta asiasta, vaan ne koskivat pitsauunin ja jääkaapin haltuun saamista.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan henkilökunta keskustelelee asiasta vangin kanssa, mikäli vanki pyytää haltuun sellaista esinettä, mitä hänelle ei voida antaa haltuun. Mikäli vanki kuitenkin esimerkiksi asiointilomakkeella kirjallisesti pyytää saada haltuun tietyn esineen ja sitä ei anneta hänelle haltuun, asiassa on tehtävä kielteinen päätös asianmukaisesti perusteltuna muutoksenhakuohjauksin. On tietenkin hyvä, että henkilökunta ja vanki keskustelevat ja että vangille kerrotaan suullisesti epäämisen perusteet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö asiassa tarvitsisi tehdä asianmukaista päätöstä. Kielteisten hallussapitopäätösten vähäinen määrä herättää kysymyksen siitä, toimitaanko asiassa aina säännösten mukaisesti.

AOA kiinnittää tämän johdosta vankilan huomiota siihen, että hallussapidon epäämistapauksissa tehdään asianmukaiset päätökset muutoksenhakuohjauksin.

Sakkovankeja koskevat omaisuuden hallussapitosäännökset

Järjestyssäännön määräyksen mukaan tulo-osaston vangeille ja sakkovangeille haltuun annettava omaisuus on rajoitettu. Vankeuslain 9 luvun 1 momentin 3 kohdan mukaan esineen tai aineen hallussapito voidaan evätä, jos sen hallussapidosta vankilan tai vankilan osaston olosuhteet ja valvonnan aste huomioon ottaen aiheutuu erityistä haittaa vankilan yleiselle järjestykselle.

Vankeuslaki mahdollistaa siten tietyin edellytyksin myös osastokohtaisia rajoituksia haltuun annetun omaisuuden osalta. Sakkovankeihin sovelletaan samoja vankeuslain säännöksiä kuin muihinkin vankeihin. AOA ei näe säännöksen mahdollistavan sitä, että sakkovangeille voitaisiin antaa omia vankeusvangeista poikkeavia omaisuuden hallussapitoa koskevia säännöksiä.

8.8 Eristys- ja matkaselliosaston sellien olosuhteet ja niihin sijoittaminen

Rangaistusselli

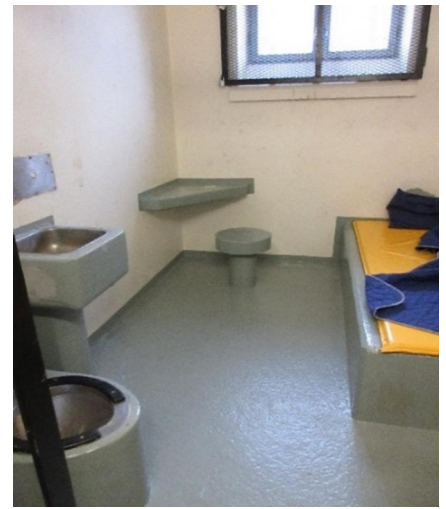
Vankilassa on kaksi rangaistusselliä, jossa pannaan täytäntöön yksinäisyysrangaistukset. Sellit sijaitsevat osastolla B 11. Sellit ovat normaaleja asuinsellejä erillisine wc-tiloineen, sillä poikkeuksella, että niissä ei ole televisiota.

Tarkkailuselli

Eristysoastolla B 12 on kuusi kameravalvonnassa olevaa tarkkailuselliä. Sellit oli asianmukaisesti kalustettu ja niissä oli sänky, pöytä ja tuoli betonikalusteina.

Tarkastuksella haastateltiin yhtä tarkkailussa olevaa vankia. Hän kertoi päässeensä tupakalle ja että hänelle oli tarjottu mahdollisuutta myös ulkoiluun ja suihkuun pääsyyn. Hänelle oli annettu haltuun myös luettavaa.

Tarkkailusellien määrä on erittäin suuri ottaen huomioon se, että tarkkailuun sijoittamisen edellytykset on vankeuslaissa asetettu korkeiksi. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan kameravalvontaa ei ollut mahdollista saada pois päältä. Sellejä ei voida siten käyttää esimerkiksi järjestysrikkomisen selvittämisen aikaiseen erillään pitämiseen, ellei valvontakameraa erikseen peitetä.

Tarkkailuun sijoittamisen edellytyksistä säädetään vankeuslain 18 luvun 3 §:ssä. Sen mukaan

Vanki saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla teknisin apuvälinein tai muulla tavoin, jos se on välttämätöntä:

- 1) päihtyneen tai päihdyttävien aineiden käyttämisen vieroitusoireista kärsivän vangin terveydentilan seuraamiseksi ja hänen turvallisuutensa varmistamiseksi;
- 2) itsemurhan tai itsetuhoisen käyttäytymisen estämiseksi; taikka
- 3) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muulla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle.

Tarkastuksella käytiin läpi tarkkailuun sijoittamista koskevat asiakirjat ajalta 1.9.–30.11.2018. Asiakirjoista ilmenee, että kyseisenä aikana tarkkailuun oli sijoitettu 108 vankia.

Valtaosa tarkkailuun sijoittamisista, 84 tapausta, on perusteltu vangin päihtymyksellä. Asiakirjojen perusteella vankeja on sijoitettu tarkkailuun pelkästään sillä perusteella, että vanki on puhaltanut varsin vähäisiäkin promillemääriä vankilaan saapuessaan tai jos hänen katsotaan olevan sekavan oloinen. Esimerkiksi tapauksessa (362/2018) todettiin, että ”hieman päihtyneeltä vaikuttanut vanki kertoi ottaneensa huumeita pari päivää aiemmin. Puhalsi nyt 0,06 prom. Tarkkailuun tilanteen seuraamiseksi”. Toisessa tapauksessa (434/2018) todettiin, että ”puhالتا 0,25 promillea ja on jotenkin tokkurainen käytökseltään”. Osassa tapauksia päätöksiä perusteeksi on todettu ainoastaan, että ”päihtymyksen takia” ilman tarkempia perusteita (esim. 441/2018).

Yleensä tapauksissa on ollut kyse siitä, että vankilaan saapunut, yleensä poliisin tuomana saapunut vanki on ollut päihtynyt tai käyttäytyy sekavasti. Tarkkailuun sijoittamisen edellytys päih-

tymyksen perusteella on, että se on välttämätöntä päihtyneen terveyden seuraamiseksi ja hänen turvallisuutensa varmistamiseksi. Vaikuttaa siltä, että vankilan käytännön mukaan vankeja sijoitetaan tarkkailuun arvioimatta tarkemmin, täytyvätkö tarkkailun edellytykset kyseisessä tapauksessa. AOA katsoo, että merkittävässä osassa päihtymyksen perusteella tapahtuneissa tarkkailuun sijoittamisissa tarkkailuun sijoittamisen edellytysten ei kirjausten tietojen valossa voida katsoa täytyneen.

Varsin monessa tapauksessa tarkkailuun sijoittamista on perusteltu myös vangin väkivaltaisen käyttäytymisen perusteella. Tapauksista tällaisia oli 12. Vanki voidaan sijoittaa tarkkailuun, jos se on välttämätöntä sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estettyä muulla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle. Tarkkailun kynnys on tälläkin perusteella asetettu korkeaksi. AOA katsoo, että asiakirjojen perusteella ainakin valtaosassa tapauksista voidaan kyseenalaistaa, täytyikö tarkkailuun sijoittamisen edellytys kyseisellä perusteella. Tarkastuksen aikana vangit myös kertoivat, että tarkkailuun sijoittamista käytetään vankilassa järjestyksenpidollisena toimena, jos vanki esimerkiksi kyseenalaistaa henkilökunnan toimintatavan oikeellisuutta.

Tarkkailupäätöksissä kiinnitti huomiota myös niiden päätöksentekijä. Vankeuslain mukaan tarkkailuun sijoittamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies, eli apulaisjohtaja, ja että kiireellisissä tapauksissa tarkkailuun sijoittamisesta voi päättää myös valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies eli rikosseuraamusesimies. Apulaisjohtaja ei ollut kuitenkaan päätöksentekijänä yhdessäkään päätöksessä vaan päätöksentekijänä kaikissa tapauksissa toimi rikosseuraamusesimies.

Asiakirjojen perusteella vaikuttaa siltä, että tarkkailun täytäntöönpanon olosuhteet eivät kaikilta osiltaan ole olleet säännösten mukaiset. Tarkkailun täytäntöönpanosta ja olosuhteista säädetään vankeusasetuksen 63 §:ssä ja sen mukaan tarkkailun aikana vangin oikeuksia voidaan rajoittaa, jos se on välttämätöntä tarkkailun tarkoituksen toteutumiseksi. Vangin oikeuksien rajoituksissa on otettava huomioon tarkkailuun sijoittamisen peruste. Pykälän mukaan vangin haltuun on annettava vuodevaatteet, jollei niiden antaminen vaaranna hänen turvallisuuttaan.

Edellä esitettyyn viitaten todettakoon, että esimerkiksi tapauksessa (357/2018) vanki oli sijoitettu tarkkailuun väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemisen perusteella yli kahden vuorokauden ajaksi ja tarkkailupäätöksen mukaan olosuhteita rajoitettiin siten, että hänelle ei annettu vuodevaatteita. Päätöksestä ei ilmene, millä tavoin vuodevaatteiden haltuun antaminen olisi vaarantanut vangin turvallisuutta. Tapauksessa (402/2018) vanki oli myös sijoitettu tarkkailuun väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemisen perusteella yli vuorokauden ajaksi ja hänellekään ei annettu vuodevaatteita ja vaatteeksi hänelle annettiin ainoastaan bokserit.

AOA pitää erittäin tärkeänä, että vankilassa käydään yhdessä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen (ESRA/Alke) kanssa läpi vankilan käytäntö ja toimintatavat tarkkailuun sijoittamisessa ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin toiminnan saattamisen lainsäädännön mukaiseksi.

Eristämistarkkailuselli

Vankilassa on kaksi eristämistarkkailuselliä, joista toinen on eristysosastolla ja toinen matkaseliosastolla. Molemmat sellit olivat siistejä. Matkaseliosaston eristämistarkkailusellissä oli sängyn lisäksi pöytä ja tuoli betonikalusteena. Eristysosaston eristämistarkkailusellissä ulostaminen tapahtui korokkeella olevaan wc-pönttöön. AOA suosittelee, että vankila ensisijaisesti käyttää matkaseliosaston eristämistarkkailuselliä.

Tarkastuksella käytiin läpi eristämistarkkailuun sijoittamista koskevat asiakirjat ajalta 1.9.–30.11.2018. Asiakirjoista ilmenee, että kyseisenä aikana eristämistarkkailuun oli sijoitettu neljä vankia ja he kaikki olivat sijoitettuna matkaselliosaston eristämistarkkailuselliin.

Vankilassa on käytössä tarkkailuhaalarit ja saadun selvityksen mukaan niitä oli käytetty kaikissa neljässä eristämistarkkailussa.

Eristämistarkkailun olosuhteista ja valvonnasta säädetään vankeusasetuksen 65 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan eristämistarkkailussa vankia on tarkkailtava ja valvottava siten, ettei hän voi kätkeä tai hävittää luvattomia esineitä tai aineita. Vangin oikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan, jos se on välttämätöntä eristämistarkkailun tarkoituksen toteutumiseksi. Oikeuksien rajoituksia arvioitaessa on otettava huomioon, käytetäänkö valvonnassa erityistä tarkkailuvaatetusta, jolla estetään vankia saamasta haltuunsa hänen kehonsa sisällä kuljettamia kiellettyjä aineita tai esineitä.

Vankeusasetuksen mukaan tarkkailuvaatetuksen käyttäminen on otettava huomioon vangin oikeuksien rajoittamisen tarvetta arvioitaessa. Tarkkailuvaatetuksen käyttöönottoa perusteltiin muun muassa sillä, että se mahdollistaa vangin eristämistarkkailun olosuhteiden parantamisen, koska haltuun annettavien tavaroiden määrää ei ole tarvetta rajoittaa kiellettyjen aineiden piilottamisvaaran takia (HE 45/2014 vp). Vankilan johdolta tarkastuksella saadun tiedon mukaan tarkkailuhaalareita käyttöä ei ole huomioitu siten, että se olisi vaikuttanut vangin olosuhteisiin parantavasti ja että vangille voitaisiin antaa esimerkiksi enemmän tavaraa haltuun. Saadun selvityksen perusteella tarkkailuvaatetuksen käyttöä ei ole siten huomioitu oikeuksia rajoitettaessa säännöksessä edellytetyllä tavalla.

Eristämistarkkailua koskevista päätöksistä ei ilmene, että vangin on käytettävä tarkkailuhaalaria. AOA on päätöksessä (EOAK/6748/2017) ottanut kantaa menettelytapaan tarkkailuhaalareita käytettäessä. Päätöksessä todettiin seuraavaa:

Vankeuslaissa ei ole erikseen säännöstä siitä, kenen toimivallassa on päättää tarkkailuvaatetuksen käytöstä eristämistarkkailun aikana. Käsitykseni mukaan on kuitenkin selvää, että tarkkailuvaatetuksen käyttämisestä päättää sama taho, joka päättää vangin eristämistarkkailuun sijoittamisesta. Vankilan johdon selvityksen mukaan tarkkailuvaatetuksen käyttämisestä onkin päättänyt sama rikosseuraamuskeskus, joka on päättänyt kantelijan eristämistarkkailuun sijoittamisesta. Käsitykseni mukaan eristämistarkkailua koskevasta päätöksestä tulisi ilmetä, mikäli vanki on velvoitettu käyttämään tarkkailuvaatetusta. Kantelijan eristämistarkkailua koskevasta päätöksestä tämä ei kuitenkaan ilmene.

Vankeusasetuksen 64 §:ssä edellytetyjen eristämistarkkailua koskevien tietojen kirjaamisessa on ollut puutteita. Tarkkailuhaalareiden käyttöä ei kirjattu asianmukaisesti. Tarkkailuvaatetusta käyttävästä vangista on kirjattava wc-tiloihin pääsyn ajankohdan lisäksi myös ajankohta, jolloin vanki on pyytänyt wc-tiloihin pääsyä. Tiedon kirjaaminen on tärkeää, jotta voidaan tarvittaessa arvioida vankilan menettelyn asianmukaisuutta, mikäli vanki esittää väitteen siitä, ettei hän ole päässyt wc-tiloihin viivytyksettä vankeuslaissa edellytetyllä tavalla. Kantelijan kohdalla päätökseen on kirjattu ainoastaan tiedot kantelijan wc-tiloihin pääsyn ajankohdasta, ei siitä, milloin hän pyytänyt päästä wc-tiloihin.

Eristämistarkkailupäätöksissä kiinnitti huomiota myös niiden päätöksentekijä samalla tavoin kuin tarkkailujenkin kohdalla. Vankeuslain mukaan eristämistarkkailuun sijoittamisesta päättää

turvallisuudesta vastaava virkamies ja että kiireellisissä tapauksissa tarkkailuun sijoittamisesta voi päättää myös valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies eli rikosseuraamusesimies. Eristämistarkkailujenkin kohdalla päätöksentekijänä on kaikissa tapauksissa toiminut rikos-seuraamusesimies.

Matkasellit

Matkasellit ovat osastoilla A11 ja A12. Sellit olivat melko huonossa kunnossa ja seinillä oli piirroksia ja kirjoituksia. Kirjoituksissa nimeltä mainittuja vankeja kutsuttiin ”vasikoiksi” ja ”raiska-reiksi”. AOA suosittelee, että sellien seinät ja ovet pyrittäisiin säännönmukaisesti pitämään siistimpinä, esimerkiksi maalamalla niitä nykyistä useammin. Edellä mainitun kaltaiset kirjoitukset tulisi välittömästi poistaa.

Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen Vankien asumisesta ja perushuollosta (19/004/2010) ja sen mukaan matkasellejä ei lasketa majoituspaikoiksi eikä niihin saa majoittaa vankeja pysyvästi. Tarkastuksella selvitettiin, kuinka kauan matkaselliosastolla tarkastuksen aikana (27.11.2018) olleet vangit olivat sijoitettuna matkaselliosastolle ennen siirtämistään sieltä eteenpäin. Saadun selvityksen perusteella vangit oli siirretty eteenpäin muutaman päivän sisällä tarkastuksen jälkeen. Käytyjen keskustelun perusteella syntyi käsitys, että vankilaan saapuneet vangit ovat matkaselliosastolla siihen asti, kunnes kerran viikossa kokoontuva sijoittelukokous päättää, mille osastolle heidät sijoitetaan. Tällainen moniammatillinen lähestymistapa on erinomainen. AOA piti kuitenkin ongelmallisena, että sijoittelu tapahtuu vain kerran viikossa ottaen huomioon matkasellien olosuhteet ja vankien rajoitetut oikeudet siellä. AOA:n mukaan matkasellistä pois siirtämistä tulisi pyrkiä nopeuttamaan.

Tarkastuksella tarkastettiin myös matkasellien kokoa. Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen asumisesta ja perushuollosta. Sen mukaan useamman vangin sellissä on oltava tilaa vähintään 5,5 m² vankia kohti. Wc-tilaa ei lasketa sellin pinta-alaan. Sellin muoto on otettava huomioon, kun määritellään useamman vangin sellin paikkamäärää. CPT:n minimisuositus on 4 m²/henki ja tavoitesuositus on koko selli 18 m² + wc/pesutila eli ilman wc:tä 4,5 m²/henki, jos sellissä 4 henkeä.

Matkaselliosastolla oli kaksi neljän hengelle tarkoitettua selliä. Henkilökunnalta saadun tiedon mukaan muut aiemmin neljälle henkilölle tarkoitettut sellit on nykyään tarkoitettu kahdelle hengelle, mutta niiden ylimääräisiä vuoteita ei vielä oltu poistettu sellistä. Neljän hengen matkaselleistä (107) mitattiin toisen pinta-ala ja se oli ilman wc-tilaa noin 11,8 m² (seinässä pieni syvennys, jonka pinta-ala ei mitattu, koska tällä tilalla ei juurikaan ole käyttöarvoa). Mitatun sellin muoto on epäkäytännöllinen, sen pinta-alasta 4,5 m² menee eteiskäytävään, varsinainen selli on vain 7,30 m² (+ edellä mainittu pieni seinäsyvennys). Sellissä oli tilaa vankia kohti vain noin 3 m², kun pitäisi olla 5,5 m². Edellä todetun perusteella kahdenkin vangin sijoittaminen kyseiseen selliin on ongelmallista.

Omasta pyynnöstä erillään asuminen

Vankeuslain 5 luvun 3 §:n mukaan vangille on varattava hänen pyynnöstään mahdollisuus asua kokonaan tai osittain erillään muista vangeista, jos vangilla on perusteltu syy uskoa henkilökohdaisen turvallisuutensa olevan uhattuna. Omasta pyynnöstään erillään pidettävän oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin mitä erillään asumisesta välttämättä aiheutuu. Erillään asumisen perusteet on otettava uudelleen harkittavaksi enintään neljän kuukauden väliajoin. Vankeuslain 20 luvun 1 §: 1 momentin 5 kohdan mukaan vangilla on muutoksenhakuoikeus päätöksestä, joka koskee erillään asuttamista hänen omasta pyynnöstään.

Tarkastuksella keskusteltiin osastolle B 11 sijoitetun vangin (2359/2018) kanssa, joka kertoi pyytäneensä erilleen muista vangeista, mutta ei olisi halunnut tulla sijoitetuksi kyseiselle osastolle. Vanki kertoi myös, ettei ollut saanut asiassa muutoksenhakukelpoista hallintopäätöstä oikeasuvaatimusosoituksin.

Vankila on toimittanut kuvakaappauksen vangin asuntokortista vankitietojärjestelmässä. Asuntokortista ilmenee vangin kuuleminen, esittely ja päätös asiassa.

Vangilla on oikeus saada asua erillään muista vangeista säännöksen edellytysten täytyessä ja asiassa on tehtävä vankeuslain mukainen päätös. Vankilan toimittamasta selvityksestä ei ilmene, millä perusteella erillään asuttamisen edellytysten on tapauksessa katsottu täyttyneen. Saadun selvityksen perusteella on jäänyt myös epäselväksi, onko vangille annettu päätöstä erillään asuttamisestaan sekä muutoksenhakuohjausta päätökseen. AOA kiinnittää vankilan huomiota edellä todettuun tehtäessä päätöksiä vangin erillään asuttamisesta omasta pyynnöstään.

8.9 Päihdevalvontaan liittyvät asiat

Virtsanäytteenottotilat

Matkaselliosaston ja osastolla E12 on hyvin suunnitellut ja asianmukaiset tilat, jossa valvontatila on erotettu peililasilla wc-tilasta. Tilojen yhteydessä on myös asianmukaiset odotustilat, mikäli näytteen antaminen ei heti onnistu.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan myös eristysosaston eristämistarkkailusellin yhteydessä oleva wc-tilaa tilaa käytetään virtsanäytteiden ottamiseen. Näytteenantajan kannalta tila on erittäin huono, koska wc-istuin sijaitsee korokkeella ja valvonta tapahtuu henkilökunnan ollessa läsnä samassa tilassa. AOA katsoi, että ottaen huomioon, että vankilassa on asianmukaisiakin tiloja virtsanäytteenottamiseen, tulisi kyseisen tilan käyttämistä välttää.

Tarkastuksella saatiin erilaista tietoa siitä, onko vangin riisuuduttava alasti näytettä annettaessa, vai riittääkö pelkästään päällysvaatteiden riisuminen. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankilaan ei ole hankittu kylpytakkeja. Mikäli vangin edellytetään alasti riisuuntumista, tällöin vankilan tulee antaa hänelle kylpytakki käyttöön näytteen antamisen ajaksi.

Huumeaineiden etsintään koulutettu koira ja sen käyttö

Tarkastuksella tutustuttiin vankilan huumekoiran toimintaan sen tarkastaessa vangeille toimitettuja tavaroita. Koira oli koulutettu merkkamaan löydökset aktiivisesti ja se on koulutettu haistamaan kaikki huumeaineet.

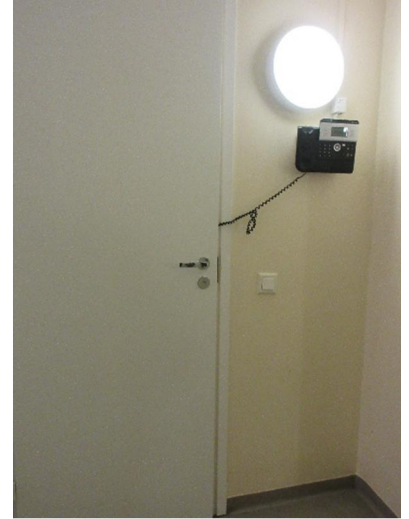
Tarkastuksella tarkastettiin myös tuoli, jossa vangit ja muut tarkastettavat istuvat koiran haistelun aikana. Se oli puusta rakennettu tukeva tuoli, eikä sen osalta ollut huomautettavaa.

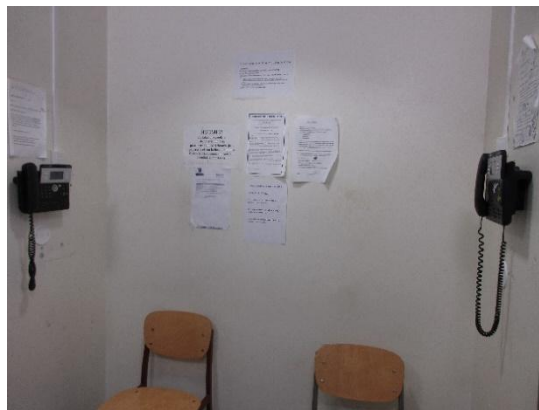
8.10 Vangin oikeus yksityisyyteen

Puhelimen käyttö

Vankien puhelimien käyttöolosuhteet vaihtelivat merkittävästi osastoittain. Osalla osastoista oli erittäin hyvät puhelinkopit, joissa vanki pystyi puhumaan ilman, että muut pystyivät kuulemaan keskustelun. Osalla osastoissa oli käytetty mielikuvitusta ja vanki voi soittaa ollen itse siivouskomerossa.

Toisilla osastoilla tilanne oli heikompi ja puhelimien ympärillä ei ollut minkäänlaisia suojakupuja. Osassa paikoista kaksi puhelinta on voitu sijoittaa lähemmäs ilman minkäänlaista suojakupua.

AOA Pajujan vankilaan vuonna 2015 tekemällä tarkastuksella (dnro 862/3/15) kiinnitettiin huomioita siihen, että tulo-osastolla (silloin IYS2) oli kaksi puhelinta vastakkaisilla seinillä 2–3 metrin etäisyydellä toisistaan ja että puhelun luottamuksellisuuden turvaamisen kannalta olennaista väliseinää tai kupua puhelimen ympärillä ei ollut. Vankilan tarkastuspöytäkirjaan 31.8.2015 toimittaman selvityksen mukaan puheluiden luottamuksellisuuden turvaamiseksi vankila oli ollut yhteydessä toimittajaan suojakupujen hankkimiseksi, mutta asia oli vielä kesken. Lisäksi vankila kertoi selvittävänsä mahdollisuutta siirtää IYS 2-kerroksen puhelin etäämmälle toisesta puhelimesta. Nyt tarkastuksella huomioitiin, ettei tilanne ollut parantunut ollenkaan edellisen tarkastuksen jälkeen.

Järjestyssäännön mukaan vanki saa käyttää vankipuhelinta osastojen aukioloaikoina ja että lisäksi vanki voi pyytää soittomahdollisuutta osaston vartijalta sellin ollessa lukittuna. Tarkastuksella ei selvitetty, milloin vankien annetaan soittaa osaston ollessa lukittuna. AOA kiinnittää huomiota päätöksessään (EOAK/5457/2017) toteamaan siitä, ettei näe perustetta siihen, miksi osaston ollessa suljettuna vangille ei voitaisi antaa mahdollisuutta soittaa puhelimella.

Yksityiselämän suojaa koskevassa perustuslain 10 §:ssä todetaan nimenomaisesti, että kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin suoja on loukkaamaton. Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että puhelun luottamuksellisuuden suoja kuuluu myös vangille. Vankien

käyttöön osoitettu puhelin tulee sijoittaa tai suojata niin, ettei normaaliääninen puhelinkeskustelu kuulu ulkopuolisille.

Osalla osastoja puhelinten sijainti vaarantaa puheluiden yksityisyyden ja luottamuksellisuuden. AOA katsoi, että edellä mainittu seikka huomioiden näillä osastoilla olisi tärkeää ja perusteltua, että vangeille annettaisiin mahdollisimman laajat mahdollisuudet puhelimella soittamiseen osaston ollessa kiinni.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on antanut vankiloille 9.2.2015 ohjeen puhelimen käytön yhtenäistämistä (4/601/2015). Vankiloiden uudessa puhelinjärjestelmässä on ominaisuus eli soitonsiirron esto, joka katkaisee siirtyvän puhelun. Ohjeessa on kyse muun muassa siitä, miten vankien puhelut hoidetaan näissä tilanteissa. Näiden puhelujen hoitamiseksi vankiloiden tulisi hankkia hands free -sankaluureja vankien käyttöön. Soitonsiirto liittyy useimmiten oikeudenkäyntiasiamiehille tai viranomaisille soitettaviin puheluihin. Tarkastuksella saatujen tietojen perusteella hands free -sankaluureja ei ole otettu vankilassa käyttöön. Tarkastuksella jäi epäselväksi, millä tavoin vangeille järjestetään mahdollisuus soittaa asiamiehelle kyseisissä tilanteissa. AOA toteaa pitävänsä tärkeänä, että soitonsiirron estosta huolimatta vangeille järjestetään tarvittaessa mahdollisuus soittaa avustajalleen tai viranomaisille jollain vaihtoehdolla tavalla.

Koska hands free -sankaluurien toiminnassa ja kuuluvuudessa on ollut ongelmia, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus on yhteistyössä Vantaan vankilan kanssa selvittänyt vaihtoehtoisia toimintatapoja ja kehittänyt soitonsiirtotilanteisiin Bluetooth-yhteyden sijasta ilmeisesti paremman ratkaisun. Eräaseen kanteluasiaan (EOAK/4065/2017) saadun toimenpideilmoituksen mukaan kyse on pääpiirteissään seuraavanlaisesta ratkaisusta:

Vankilan hankkima gsm-puhelin lukitaan kassalippaaseen tai vastaavaan pieneen laatikkoon. Laatikossa on reikä kuulokkeiden johdolle. Laatikko puhelimeen ja kuulokkeet ovat vangilla sellissä puhelun ajan. Vartija valitsee toivotun numeron, kuuntelee, että sieltä vastataan, lukitsee sitten puhelimen laatikkoon ja jättää vangin selliin puhumaan rauhassa. Ratkaisu on esitelty turvallisuudesta vastaavien apulaisjohtajien päivillä lokakuussa 2018. AOA kehottaa Helsingin vankilaa selvittämään aluekeskuksesta tämän ratkaisun käyttöön ottoa, jos hands free -sankaluurien toiminnassa on ongelmia. Myös vangeille tulee antaa tieto siitä, miten soitonsiirtotilanteissa pystyy käyttämään puhelinta henkilökunnan avustuksella.

Yksityisyydensuoja eristyssellin wc:tä käytettäessä

Kameravalvottuihin eristysselleihin liittyy erityiskysymyksenä vangin wc:n käyttö. Kaikissa niissäkin tilanteissa, joissa vangin kameravalvonta on sallittua, ei voida pitää hyväksyttävänä, että vangin wc-asiointi voi tulla tarkkailtavaksi. Se on hyväksyttävää vain vangin ollessa sijoitettuna eristämistarkkailuun ja tällöinkin pitää pyrkiä järjestelyihin, joilla säilytetään edes vähäinen yksityisyys vangin käytäessä wc:tä.

Osaston valvomosta ilmeni, että valvontakameran kuva on sumennettu wc-istuimen kohdalla.

8.11 Kirjasto

Vangit käyvät kirjastossa osastoittain kerran viikossa puolen tunnin ajan päiväjärjestyksestä ilmenevänä aikana. Vangit pääsevät kirjastoon muilta osastoilta paitsi matkaselliosastolta (A11 ja 12) ja eristysosastolta (B12). Kirjaston valikoima oli varsin laaja ja siellä oli varsin hyvin myös vieraskielistä kirjallisuutta.

Vankiloiden kirjastoissa on yleensä ajantasainen kansio Rikosseuraamuslaitoksen antamista määräyksistä ja ohjeista. Tämä on tärkeää muun muassa siksi, että osastoilla olevissa kansioissa on ainoastaan lista kyseisestä määräyksistä ja ohjeista. Helsingin vankilan kirjastossa ollut kansio sisälsi pahasti vanhentuneita säännöksiä. Kirjastossa oli myös muitakin vanhentuneita säännöskokoelmia, jotka tulee poistaa.

Kirjastoon tuli myös sanomalehtiä, kuten Hufvudstadsbladet (HBL), Hämeen Sanomat ja Etelä-Suomen sanomat. Vankilassa on kaksikielinen osasto ja ruotsinkielisiä vankeja. Koska vangeilla on mahdollisuus käydä kirjastossa vain puoli tuntia viikon aikana, niin sinä aikana ei ole mahdollista ehtiä lukea viikon aikana tulleita lehtiä. Tarkastuksella yksi kaksikieliselle osastolle sijoitettu ruotsinkielinen vanki toi myös esille toiveen, että osastolle tilattaisiin HBL. AOA piti perusteltuna, että vankilassa harkittaisiin sitä, että voidaan lehti ensiksi toimittaa luettavaksi kyseiselle osastolle tai muulle osastolle sijoitetulle ruotsinkieliselle vangille ja vasta sen jälkeen viedä se kirjastoon.

Tarkastuksella saatiin erilaista tietoa siitä, onko vangeilla mahdollisuus lainata kirjoja kaukolainana. Vangeilla oli vahvasti sellainen käsitys, että kirjojen lainaaminen kaukolainana ei olisi mahdollista. Oikeusasiamies Jääskeläisen ratkaisussa (2076/4/14) on otettu kantaa vankilan menettelyyn, jossa vangille ei annettu mahdollisuutta lainata kirjoja kaupungin kirjastosta kaukolainana muita kuin opiskelukirjoja. Päätöksessä todettiin seuraavaa.

Olen aiemmissa päätöksissäni ottanut kantaa vankien kirjastopalveluihin (muun muassa 2400/4/08, 2713/4/10, 4598/4/10). Tiedossani on vankiloiden kirjastoiden toimintaan ja hankintoihin osoitettujen määrärahojen niukkuus. (.....) kanteluun saadussa selvityksessä kerrottujen määrärahojen puitteissa tehtyjen uushankintojen määrät ovat kuitenkin arvioni mukaan niin pieniä, että kirjastossa oleva aineisto auttamatta vanhenee vuosi vuodelta.

Vankien mahdollisuudesta kirjastopalvelujen käyttöön, mukaan lukien kaukolainaus, olen aiemmissa kannanotoissani (2400/4/08) todennut muun muassa seuraavan.

'Käsitykseni mukaan tutkintavankeuslaissa ja lain esitöissä asetettuja vaatimuksia vankien pääsyyllä riittävän usein vankilan kirjastoon tai mahdollisuutta käyttää yleisiä kirjastopalveluita ei tule rajoittaa siten, että ne koskisivat vain vankeja, jotka opiskelevat. Kirjastoa koskeva säännös ei anna valtuutusta tapauskohtaiseen harkintaa yksinomaan vangin opiskelun perusteella. Perustuslain takaaman sananvapauden näkökulmasta kaikilla vangeilla tulisi olla oikeus vastaanottaa tietoja'

Hallituksen esityksessä vankeus- ja tutkintavankilaksi (HE 263/2004 vp, s. 174) on todettu seuraavaa: 'Nykyistä lakia vastaavasti pykälään ehdotetaan säännöksiä vankilan kirjastosta ja mahdollisuudesta käyttää yleisen kirjaston palveluja. Maininnalla yleisten kirjastojen palveluista tarkoitetaan, että vangeille voidaan vankilan valvonnan asteesta riippuen antaa mahdollisuus käydä itse yleisessä kirjastossa tai vankilassa käyvässä kirjastoautossa. Yleisten kirjastojen palveluiden käyttö voidaan järjestää myös kaukolainauksin vankilan kirjaston kautta, jos vankilassa on kirjasto. Normaalisuusperiaatteen mukaisesti pykälään ehdotetaan lisäksi säännöstä, jonka mukaan vankilan kirjastojen on oltava yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa ja kirjaston toiminnan tulee vastata näiden toimintaperiaatteita.'

AOA ei näe perustetta siihen, miksi Helsingin vankilassa vangeille ei annettaisi mahdollisuutta lainata kirjoja kaukolainana. Mikäli tämä on jo nyt mahdollista, tulisi vankeja informoida asiasta.

8.12 Poistumisluvat

Rikosseuraamuslaitoksen tilastoista ilmenee, että Helsingin vankila on tammi–marraskuussa 2018 myöntänyt yhteensä 446 poistumislupaa ja poistumislupien myöntöprosentti on 56,4. Poistumislupia myönnetään enemmän kuin muissa vastaavissa suurissa suljetuissa vankiloissa.

8.13 Televisiokanavat

Vankeuslain 11 luvun 6 §:n mukaan vangille on varattava tilaisuus seurata televisio- ja radio-ohjelmia. Vangeista yli 10 % on ulkomaalaisia, mutta vankilassa näkyi ainoastaan suomalaiset televisiokanavat. Vankilan johtajan mukaan ulkomaalaisten televisiokanavien näkyvyyttä koskeva asia on selvitetävänä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksessa. Kaikki tarkastuksella haastatellut ulkomaalaiset vangit toivoivat, että vankilassa olisi mahdollista katsoa televisiokanavia heidän äidinkielellään.

Vantaan vankilan tarkastuksella marraskuussa 2017 (EOAK/6206/2017) kiinnitettiin huomiota samaan asiaan, vaikka vankilan vangeista oli ulkomaalaisia yli 30 %. Tarkastuksella oli jäänyt epäselväksi, olisiko vankilassa edes mahdollista saada näkymään ulkomaalaisia kanavia yleisesti ilman televisiokohtaista maksukorttia. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä pyydettiin tällöin selvittämään yleisemmin mahdollisuuksia saada vankiloissa näkyviin ulkomaalaisia televisiokanavia. Keskushallintoyksikön toimittaman selvityksen mukaan tilanne on Vantaan vankilan lisäksi sama ainakin Jokelan, Helsingin, Kuopion ja Mikkelin vankiloissa, joissa ulkomaalaisten kanavien näkyviin saaminen edellyttäisi maksullisten televisiokanavien hankkimista/televisiokohtaista maksukorttia sekä ainakin Kuopiossa ja Mikkelissä myös sellien televisioiden vaihtamista. Selvityksen mukaan Helsingin vankilassa on selvitetty mahdollisuutta hankkia maksukanava, mutta tämä on todettu kalliiksi ja kanavan valinta vaikeaksi, koska ulkomaalaisia on niin monesta maasta. Turun vankilasta saadun tiedon mukaan jokin yksittäinen kanava voidaan lisätä näkyville, jos tarvetta on, tämän jälkeen tulee tila vastaan. Keskushallintoyksikön mukaan Rikosseuraamuslaitos selvittää tuotteistettuja ratkaisuja, joilla palveluita voitaisiin tuoda sulleihin (ns. älyvankila). Yhtenä palveluna voisi olla myös internetin välityksellä katseltavat televisiokanavat kuunneltavien radiokanavien ohella. Mikäli potentiaalisia ja testauksessa toimivaksi osoittautuvia ratkaisuja löytyy, ensimmäinen laitos, jossa järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön, olisi 2020 valmistuva Hämeenlinnan uusi vankila.

AOA on tämän jälkeen saanut toisenlaista tietoa ulkomaalaisten televisiokanavien näkymisestä eri vankiloista ja sen aiheuttamista kustannuksista. Riihimäen vankilasta ja Kylmäkosken vankilasta saadun tiedon mukaan molemmissa vankiloissa näkyy ilmaisia ulkomaalaisia satelliittikanavia. Kanavien katselu ei ole vaatinut maksukortteja tai television vaihtamista. Vankiloista saadun tiedon mukaan satelliittipaketin asentamisesta aiheutuviissa kuluissa on kyse ilmeisesti muutamasta tuhannesta eurosta. Joutsenon vastaanottokeskuksen säilöönottoyksikön tarkastuksilla on kiinnitetty huomiota siihen, että siellä näkyy ulkomaalaisia satelliittikanavia. Säilöönottoyksikkö toimii Konnunsuon vankilan entisissä tiloissa. Siellä on katsottavissa noin 100 kanavaa noin 20 eri kielellä ja kanavat on pystytty virittämään tavallisilla televisioilla.

Keskushallintoyksikön kannanotto näyttää siten perustuneen puutteelliseen selvitykseen. AOA on päättänyt ottaa erikseen omana aloitteenaan (EOAK/757/2019) tutkittavakseen ulkomaalaisvankien mahdollisuuden televisiolähetysten seuraamiseen.

8.14 Salassa pidettävien tietojen käyttö päätöksenteossa

Rikosseuraamuslaitos on antanut 31.1.2017 menettelytapaohjeen asianosaiselta salassa pidettävien tietojen käytöstä päätöksenteossa ja päätöksentekomenettelystä. Ohjeen 3. ja 5. kohdan mukaan päätöksestä tulee ilmetä, jos päätös perustuu osittain tai kokonaan asianosaiselta salassa pidettäviin perusteisiin ja säännös, johon salassapito perustuu. Lisäksi siinä ohjeistetaan julkisuuslain 14 §:n mukaiseen menettelyyn eli antamaan tieto, että asiakirjapyyntö voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi ja kerrotaan mahdollisuudesta saattaa päätöspäätösten salassapitoa koskeva asia viime kädessä hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Ohjeen 4. kohdan mukaan asianosaiselta salassa pidettävät perusteet dokumentoidaan vankitietojärjestelmässä tätä tarkoitusta varten olevaan erityisen osioon tai manuaalisesti erilliseksi osaksi päätöstä.

Tarkastuksella käytiin turvallisuudesta vastaavan apulaisjohtajan kanssa läpi vankilan toimintatapa käytettäessä vangilta salassa pidettäviä tietoja päätöksen perusteena. Tarkastuksella varmistettiin, että salassa pidettävät päätösperusteet on kirjattu vankitietojärjestelmään sille tarkoitettuun osioon. Tarkastuksella saadun tiedon perusteella vaikuttaa siltä, että vangille ei päätöksen tiedoksiannon yhteydessä kerrota mahdollisuudesta saada erillinen päätös siitä, jos hänen tietoonsa ei anneta salassa pidettäväksi määriteltyjä päätösperusteita eikä muutoksenhakuoikeudesta hallinto-oikeuteen.

8.15 Tupakointi

Tupakoinnin kieltämisestä säädetään vankeuslain 7 luvun 6 a §:ssä ja sen mukaan tupakointi voidaan kieltää vankien asuintiloissa. Jos tupakointi kielletään vankien asuintiloissa, vangeille tulee järjestää mahdollisuus tupakointiin erityisesti tupakointiin varatuissa tiloissa tai muulla tavoin. Luvun 7 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää tupakoinnin kieltämisestä vankilassa.

Luvun 8 §:n mukaan tarkemmat määräykset tupakoinnin järjestämisestä ja sytytysvälineiden hallussapidosta antaa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö. Keskushallintoyksikkö on 15.6.2018 antanut määräyksen, jonka mukaan vangille on annettava mahdollisuus tupakoida vähintään kolme kertaa päivässä tasaisin väliajoin, esimerkiksi aamulla, päivällä ja illalla.

Keskushallintoyksikkö on 15.6.2018 tehnyt päätöksen siitä, että tupakointi kielletään Helsingin vankilassa 1.8.2018 lukien. Helsingin vankila on ensimmäinen suljettu vankila, jossa on kielletty vankien tupakointi asuintiloissa.

Asiasta on vireillä useampi vankien tekemä kantelu, eikä tarkastuksella oteta kantaa tupakoinnin kieltämiseen. Tarkastuksella on kuitenkin selvitelty, miten tupakointi ja sen olosuhteet on käytännössä järjestetty, sekä vankilan toimintatapoja asiassa.

Osastoilla näkyi talousmestarien tiedote (26.6.2018), jossa todettiin, että laitosmyymälässä myytävien tupakkatuotteiden lista uudistuu 1.8.2018 voimaan tulevien tupakointirajoitusten vuoksi ja että sätkätupakan myynti loppuu 1.7.2018 ja tupakointivälineiden myynti 31.7.2018. Laitosmyymälän ostoslistan (7.11.2018) mukaan vangit voivat ostaa nikotiinikorvaustuotteina sekä purukumia että tabletteja. Matkaselliosaston seinällä oli rikosseuraamusesimiehen (31.7.2018) ohje, jonka mukaan vanki ei saa lainata tupakoita toiselle vangille. Vankilan johtaja 9.8.2018 tekemällä päätöksellä tupakkatuotteiden ostoa rajoitetaan 13.8.2018 alkaen kolmeen tupakka-askiin viikossa osastoilla olevan rajallisen säilytystilan vuoksi.

Tarkastuksella haastateltu vanki piti kohtuuttomana, että vankien pitää ostaa kalliita tupakka-askeja, eikä kääriä sätkiä, mikä on paljon halvempaa. Yksi vanki valitti myös siitä, että jos oman osaston laitosmyymäläkäynti jää viikolla väliin, joutuu olemaan seuraavaan käyntiin saakka ilman tupakkaa. Rikosseuraamusesimieheltä saadun tiedon mukaan oman osaston laitosmyymäläkäynnin menettäneille vangeille on varattu perjantaina ”tasoittava” käynti laitosmyymälään, jotta ei jäisi ilman tupakkaa. Tarkastuksella jäi epäselväksi, miten laajasti kyseinen käytäntö on vankilassa voimassa ja miten laajalti vangit ovat siitä tietoisia. Tarkastuksella saatiin myös selkeää tietoa, että jos vanki jää kiinni tupakanpoltosta muualla kuin ulkoilupihalla, seurauksena on kahden viikon ostokielto.

Tarkastuksella seurattiin, miten matkaselliosastolla toimittiin vietäessä vankeja tupakoimaan ulkoilupihalle. Osaston vankien tupakoita säilytetään lukollisessa kaapissa, jossa vankien tupakat on laitettu muovilaatikoihin vangin nimi tupakoiden päällä

Saadun tiedon mukaan vankilan johtaja on antanut määräyksen, että vanki ei voi antaa ulkoilussa tupakkaansa toiselle vangille. Osaston vartijan mukaan tupakointiulkoiluun pääsevät ainoastaan ne vangit, jotka ottavat tupakkansa (enintään kaksi) mukaansa ulkoiluun mennessä. Vartijan mukaan hän ei näkisi estettä siihen, että vanki voisi palauttaa tupakat ulkoilun jälkeen ja tällä tavoin ulkoiluun voisi osallistua myös tupakoimattomat vangit.

Vankilan järjestyssäännön mukaan tupakointi muualla kuin sellissä, ulkoilussa tai tupakointiin erityisesti osoitetussa paikassa on kiellettyä ja että vangille voidaan määrätä kurinpitorangaisus, mikäli hän menettelee määräyksen vastaisesti. Järjestyssäännön määräykset tupakoinnista eroavat siten Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön päätöksestä kieltää tupakointi sulleissä.

8.16 Ulkomaalaisvankien kohtelu

Tulkkien välityksellä haastateltiin neljää ulkomaalaistaustaista vankia, jotka edustivat kolmea eri kieliryhmää (arabia, romania ja albania). Heidät oli sijoitettu kolmelle eri osastolle. Kukaan haastatelluista ei ollut ilmoittautunut keskustelemaan etukäteen. Heistä kolme oli tietämättömiä tarkastuksesta ja yksi kertoi saaneensa tietää siitä edellisenä päivänä.

Kaikki haastatellut ymmärsivät joko jonkin verran suomea tai englantia taikka molempia. Tästä huolimatta kaikki kokivat, että he olisivat tarvinneet vankilassa ollessaan tulkkia jossain sellaisessa tilanteessa, jossa tulkkausta ei ollut käytetty. Esimerkkinä mainittiin psykologin vastaanotto taikka tilanteet, joissa pitää tutustua asiatekstiin. Vajaan viikon vankilassa ollut vanki kertoi, että hänen kanssaan ei ollut kertaakaan vielä käytetty tulkkausta ja hän koki rasittavaksi, kun ei tiennyt mitään tulevasta. Hän oli ymmärtänyt, että jokin haastattelu oli tulossa, mutta ei tiennyt lainkaan, mitä se koski.

Haastatellut vangit olivat olleet Helsingin vankilassa hyvin eri pituisia aikoja – vajaasta viikosta kolmeen vuoteen. Vankien informaatio tulovaiheessa oli ollut puutteellista tai puuttui kokonaan. Yksi vanki kertoi lainanneensa pelilaitetta toiselle vangille, minkä seurauksena häneltä otettiin laite pois. Vasta tämän jälkeen hänelle kerrottiin, ettei vankilan sääntöjen mukaan vanki saa lainata tavaroitaan toiselle vangille. Vanki ei ollut tietoinen, oliko haltuunotosta tehty päätöstä. Toinen vanki kertoi, ettei hänelle ollut opastettu sellin kutsunapin käyttöä tai kerrottu aamiais- tai tupakka-ajoista. Hän ymmärsi jonkin verran englantia, mutta englanninkielinen tulo-opas oli hänelle tuntematon. Venäjänkielinen vanki käänsi hänelle asioita venäjänkielisestä tulo-opaasta englanniksi. Kolmas vanki kertoi, että hänelle ei tulovaiheessa annettu mitään kirjallista tai suullista infoa. Hän kertoi lueskelleensa myöhemmin itsekseen suomen- ja englanninkielisiä oppaita. Myöhemmin nuorten osastolla haastatellulle englantia puhuvalle vangille näytettiin englanninkielistä tulo-opasta, mikä ei ollut hänelle tuttu.

Vastaanoton toiminnasta tuli ristiriitaista palautetta. Vähimmän ajan ollut vanki oli saanut kolmantena päivänä saapumisestaan vastaanotosta vaatteitaan. Toinen vanki taas kertoi, ettei ollut saanut pyynnöstään huolimatta omia vaatteita ja hän oli odottanut niitä jo yli 20 päivää. Vanki tuli haastatteluun vankilan verryttelyasussa. Hän ei ollut myöskään saanut vastaanotosta Koraa tai sanakirjaa.

Kaksi vankia kertoi, että heidän ei ollut mahdollisuutta olla yhteydessä perheeseensä. Toinen heistä kertoi, että hänelle ei ollut myönnetty Skype-tapaamista, koska perhe asui lähellä ja perheellä oli mahdollista käydä vankilassa tapaamassa häntä. Vanki koki tämän ristiriitaiseksi,

koska hänelle ei ollut myönnetty perhetapaamista. Vangin mukaan hän ei ollut saanut kieltäytymisistä mitään päätöksiä. Toinen vanki kertoi, että hän ei ole ollut yhteydessä ulkomailla asuvaan perheeseensä Helsingin vankilassa olonsa aikana (noin kaksi kuukautta). Hän oletti, ettei vankilassa ollut mahdollisuutta käyttää Skype-tapaamista, koska hän oli pyytänyt siihen lupaa, mutta ei ollut saanut vastausta. Hän oli käyttänyt Skypeä aiemmin toisessa vankilassa.

Kolme vankia koki ahdistavana sen, että he joutuivat olemaan sellissä suurimman osan ajasta. Vain ulkoilu ja tupakkatauot oli mahdollista viettää sellin ulkopuolella. Yksi vanki kertoi, että aina ei toteudu edes yhden tunnin ulkoilu, jos osastolla on vajaamiehitys. Yksi haastatelluista vankeista toimi putsarina.

Kaikki haastatellut toivoivat, että vankilassa olisi saatavilla ulkomaalaisia tv- tai radiokanavia taikka lehtiä ja kirjoja omalla äidinkielellä.

Tupakointijärjestelyistä keskusteltaessa yksi vanki toi esille nikotiiniriippuvuutensa ja sen, että tupakoinnin rajoittaminen lisäsi entisestään psyykkisiä ongelmia.

Haastatelluilla ei ollut erityistä sanottavaa valvontahenkilökunnan suhtautumisesta heihin. Yksi vanki toi kuitenkin esille, että jotkut vartijat teeskentelevät, että eivät ymmärrä englantia, kun hän puhui heille. Toinen vanki oli tietoinen siitä, että hänellä on mahdollisuus valittaa johtajalle ja oli näin tehnytkin sekä saanut asiansa hoidettua.

Terveystieteiden kaikki haastatellut olivat tyytyväisiä ja vaikuttivat olevan tietoisia siitä, miten vankilan poliklinikkaan saa yhteyden. Myös vankilan myymälään oltiin tyytyväisiä.

8.17 Vankien kohtelu sekä vankien ja henkilökunnan välinen suhde

Helsingin vankilan toimintakulttuuriin on perinteisesti kuulunut henkilökunnan ja vankien välinen hyvä vuorovaikutus ja vankien asianmukainen kohtelu. Tarkastushavaintojen perusteella vankilassa oli edelleen rauhallinen ilmapiiri ja vankien ja henkilökunnan väliset suhteet vaikuttivat hyviltä.

Vangit esittivät kuitenkin voimakasta arvostelua muutaman vankilan virkamiehen käyttäytymistä ja toimintatapaa kohtaan, jonka he kertovat aiheuttavan jännitteisyyttä ja kiristävän tilannetta osastolla. asiat otettiin esille vankilan johdon kanssa käydyissä keskusteluissa. Keskustelujen perusteella vankilan johto oli myös pitkälti tietoinen tilanteesta ja kerrotut tiedot eivät tulleet johdolle yllätyksenä.

Vankeuslain 1 luvun 5 §:n mukaan vankeja on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen, ja 6 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti ja sovinnollisuutta edistäen. AOA korostaa, että virkamiesten on käyttäydyttävä säännösten edellyttämällä tavalla ja noudatettava normaaleja käyttäytymissääntöjä. Vankien kohtelulla ja suhtautumisella vankeihin on selvä yhteys myös vankilan turvallisuuteen. Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjauksissa (2015) on todettu mm. seuraavaa:

Henkilöstöltä edellytetään sellaisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka mahdollistavat motivoivan työotteen ja vuorovaikutuksen asiakkaiden ja vankien kanssa. Turvallisuutta luodaan ensisijaisesti positiivisin keinoin, joista keskeinen on henkilökunnan ja rikosseuraamusasiakkaan välinen vuorovaikutus. Vuorovaikutuksessa toteutetaan Rikosseuraamuslaitoksen arvojen mukaista ihmisarvoa kunnioittavaa ja oikeudenmukaista kohtelua. Rikosseuraamusasiakasta motivoidaan ja tuetaan rikollisuudesta irtautumiseen ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Turvallisuutta luodaan myös asianmukaisilla fyysisillä olosuhteilla ja täytäntöönpanon tavoitteita tukevilla toiminnoilla sekä päiväjärjestyksellä. Vuorovaikutuksellinen, inhimillinen ja oikeudenmukainen kohtelu sekä rikosseuraamusasiakkaan osallistumi-

nen toimintoihin tukevat niin ikään rikoksenteon estämisen tavoitetta. Päivittäisellä tarkastustoiminnalla ja muilla valvontatoimenpiteillä edistetään turvallisuutta. Tällä toiminnalla ja vankitunteuksella sekä vuorovaikutuksella luodaan pohja päivittäiselle laitosturvallisuudelle. Lainsäädännön mahdollistamia erityisiä keinoja turvallisuuden ylläpitämiseksi, laitosturvallisuuden varmistamiseksi sekä järjestyksellisten toimien ja rikollisen toiminnan jatkamisen estämiseksi ja selvittämiseksi käytetään tilanteissa, joissa lainsäädännössä niiden käytölle on edellytykset. Hyvän ja korrektein kohtelun vaatimus korostuu tehtäessä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen kohdistuvia toimia. Ne tehdään ammattimaisesti ja mahdollisimman hienotunteisesti. Dynaamisessa turvallisuuskäsityksessä turvallisuus nähdään kaikkia koskevana ja kaikkeen liittyvänä ajattelutapana. Siinä korostuu vuorovaikutuksen, läsnäolon ja havainnoinnin merkitys. Vankilassa dynaaminen turvallisuus tarkoittaa työskentelymenetelmää, jonka avulla henkilökunta asettaa etusijalle vankien kanssa tapahtuvan päivittäisen kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen aloittamisen ja ylläpitämisen. Dynaaminen turvallisuus perustuu korkeaan ammattietiikkaan ja sillä pyritään takaamaan hyvä järjestys, kuntoutuminen ja vapautteen valmistautuminen.

 Vuorovaikutustaitojen näkeminen osana ammatillisuutta on tärkeä asia luottamuksellisen asiakkuussuhteen syntymisessä. Ammatillisessa vuorovaikutuksessa omia tunteita osataan säädellä ja näin kyetään vuorovaikutustilanteessa hallitsemaan omaa käyttäytymistä tunnetilasta huolimatta. Rikosseuraamusasiakkaiden yhteiskuntaan integroitumista tuetaan mm. lisäämällä kuntouttavaa ja arjen selviytymistä painottavaa yksilökohtaista lähiötä. Lähiö on tavoitteellista vuorovaikutusta, jonka pyrkimyksenä on vahvistaa rikosseuraamusasiakkaan muutosmotivaatiota ja arkielämän taitoja sekä tukea päihteettömyyttä ohjauksen, neuvonnan ja toiminnallisten aktiviteettien sekä verkostoyhteistyön kautta. Tämä tarkoittaa asiallista asennoitumista rikosseuraamusasiakkaaseen, aktiivista kiinnostusta hänen tilanteeseensa sekä palveluohjausta, jonka avulla edistetään rikosseuraamusasiakkaan pääsyä muun muassa rangaistusajan suunnitelman mukaiseen tavoitteeseen.

AOA toteaa, että vankilan johdon tehtäviin kuuluu puuttua asiaan, mikäli henkilökunta ei käytäytyä asianmukaisesti vankeja kohtaan ja katsoo, että vankilan johdon tulee ryhtyä tilanteen edellyttäviin toimenpiteisiin asiassa.

8.18 Valvontahenkilökunnan määrä ja sen vaikutus toimintoihin

Tarkastuksella vankilan johto ja muu henkilökunta kertoivat yhteisenä huolenaan olevan vartioiden liian vähäinen määrä suhteessa heille kuuluviin tehtäviin. Saadun tiedon mukaan vartioiden työtä tehdään jatkuvasti vajaalla miehityksellä. Tarkastuksella vankilassa kierrettäessä vaikutti myös siltä, että valvontahenkilökuntaa oli näkyvillä harvinaisen vähän. Vankilan johdon mukaan valvontahenkilökuntaa on vähemmän kuin muissa vastaavissa suljetuissa vankiloissa. Ongelmana on osittain myös se, että vankila ei ole saanut täytettyä kaikkia vapaana olevia vartijan virkoja koulutettujen vartioiden puutteen johdosta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on lisäksi vaatinut vankiloita vähentämään ylitoita ja tämän seurauksena vankila ei pysty toteuttamaan loppuvuoden aikana kaikkia vankien iltatoimintoja.

Vankilan johtajan mukaan valvontahenkilökunnan tehtävien määrään vaikuttavat useat asiat, joita kaikkia ei ole huomioitu heidän määränsä mitoituksessa. Vankilaan tulee vuosittain suoraan siviilistä yli 1 000 vankia, joista suuri osa on huonossa kunnossa ja heitä joudutaan viemään myös ulkopuoliseen sairaalaan. Vankilassa on myös hovioikeuden käsittelyssä olevia tutkintavankeja, joiden istuntojen vartiointi kuuluu vankilalle. Vankilan erityistehtäviin kuuluu lisäksi niiden vankien kuljettaminen Viroon, joiden rangaistusten täytäntöönpano on siirretty sinne. Saattajat vankien kuljetuksiin laitoksen ulkopuolelle joudutaan usein ottamaan osastojen henkilöstöstä, millä on vaikutusta suljetuimpien osastojen aukipitämiseen ja silloin tällöin joudutaan esim. vankien iltatoimintoja perumaan tai osasto laittamaan päivällä ns. yöasentoon.

Vankila on nyt hyvin osastoitu pieniin yksikköihin, mutta tämä toisaalta taas lisää vartijoiden tarvetta. Vankilan osastoinnista johtuen vankien saattamiseen eri toimintoihin, virkailijoiden luo, vastaanottoon ym. vie vartijoiden aikaa ja osasto voi jäädä ilman vartijaa tämän johdosta. Merkittävästi lisääntynyt ulkopuolisten toimijoiden tulo vankilaan vaatii vartijan kuljettamaan heitä ja vartioimaan toimintoja ja tämä toiminta tulee edelleen lisääntymään.

Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan vartijoiden vähyys vaikuttaa useampiin eri asioihin. Koska vartijoita ei ole viemään vankeja vankilan hammaslääkärin luo, hammaslääkärin vastaanottoaikoja jää käyttämättä. Vankiterveydenhuollon yksikön vankilan poliklinikalla samaan aikaan tehdyllä tarkastuksella ilmeni myös, että heillä olisi mahdollisuus ottaa enemmän vankeja vastaan, mutta ongelma on se, ettei ole vartijoita vankien kuljettamiseen poliklinikalle.

Vankilan johdolta saadun tiedon mukaan, jotta osastot ja saattotehtävät saadaan pyörimään, niin ns. tukitoimintojen vartijoina (keskusvartija, poliklinikan vartija) on molemmissa pystytty pitämään vain yhtä vartijaa, vaikka molempien avuksi tarvittaisiin toista vartijaa purkamaan pahimpia ruuhka-aikoja.

Henkilökunnan läsnäololla vankiosastoilla on merkitystä erityisesti turvallisuuden ja lähityön näkökulmasta.

Tarkastuksella saadun tiedon mukaan vankilan KKS-sektorin virkamiesten määrää ollaan lisäämässä, mitä on pidettävä erittäin myönteisenä asiana. KKS- sektorilla on tällä hetkellä 20,5 htv:tta käytössä, mutta henkilöstösuunnitelman mukaan vuonna 2019 htv on 26,5 ja vuonna 2020 29 htv:tta. Henkilöstö jakautuu mm. erityisohjaajiin, ohjaajiin, psykologeihin, liikunnanohjaajaan ja pastoriin. Toisaalta samalla kun henkilökunnan määrä lisääntyy, on tarkoitus lisätä vankien määrää, joka ei tarkastushetkellä vielä vastannut vankilan paikkalukua.

Vankilan johtajan mukaan vartijoiden osalta tilanne on huonompi. Kun PSO-LSO:n peruskorjaus alkoi, hankesuunnitelman mukaan vankila saisi toiminnan muutoksen vuoksi lisää 25 htv:tta. Johtajan mukaan aluekeskus antoi pitkien neuvottelujen jälkeen vain 10 vartijan ja 5 erityistyöntekijän virkaa. Johtajan mukaan nämä 10 puuttuvaa virkaa tarvittaisiin vartijatehtävien hoitamiseen ja näinkin pienellä lisäyksellä olisi suuri merkitys vankilan toiminnan pyörittämiseen.

AOA pitää perusteltuna selvittää valvontahenkilökunnan määrän riittävyys ottaen huomioon laitoksen nykyisen osastoinnin ja vankien kuljetuksiin liittyvät tehtävät. Koska tarkastuksen aikana vankila ei ollut läheskään täynnä vaan tyhjänä oli yli 50 vankipaikkaa, heräsi kysymys, millainen tilanne olisi nykyisellä vartijavahvuudella silloin, kun vankila on täyteen asutettu.

Vankila on perusteellisesti korjattu ja siellä asianmukaiset tilat erilaisiin toimintoihin. AOA ei voi pitää muun muassa vankien kohtelun kannalta tarkoituksenmukaisena, eikä lainmukaisenaakaan sitä, että valvontahenkilökunnan vähyys estää erilaisten tilojen käytön ja estää muuta henkilökuntaa tekemästä omia tehtäviään.

8.19 Vankilan internetsivut

Tarkastukseen valmistauduttaessa havaittiin, että vankilasta kertovilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi olevilla vankilan internetsivuilla on tulo-opas vain suomen kielellä, vaikka se on olemassa myös ruotsiksi ja englanniksi. Tapaamisohje puolestaan oli internetsivuilla suomeksi ja englanniksi, mutta ei ruotsiksi. Järjestyssääntö oli löydettävissä kaikilla näillä kolmella kielellä. Sivujen aineistoa lienee syytä täydentää puuttuvilla, olemassa olevilla oppailla ja ohjeilla. Järjestyssääntö ja tulo-opas on käännetty myös viroksi ja venäjäksi. Niiden lisääminen internetsivuille olisi tarkoituksenmukaista.

8.20 Alaikäiset vangit

Ensimmäisenä tarkastuspäivänä vankilassa olleen alaikäisen vangin kanssa ei ehditty keskustella, koska hän oli siirtynyt pois Helsingin vankilasta jälkimmäiseen tarkastuspäivään mennessä. Helsingin vankilassa on kuitenkin sama ongelma kuin tiettävästi kaikissa muissakin vankiloissa: Alaikäisille vangeille ei ole täysi-ikäisistä vangeista erillisiä tiloja. Näin ollen alaikäisten asuttaminen ei vastaa lain ja kansainvälisten suositusten edellyttämää.

Ylin laillisuusvalvoja on ratkaisussaan (päätös 29.10.2010, dnro 979/2/08) ja useissa tarkastuspöytäkirjoissa laajasti perustellut sitä, miksi alaikäiset on aina majoitettava erillisiin tiloihin, joihin täysi-ikäisillä vangeilla ei ole pääsyä. Sen, että alaikäiset tulee majoittaa täysi-ikäisten vankien majoitustiloista erillisiin tiloihin, ei tule estää sitä, että heillä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja olla kanssakäymisessä muiden ihmisten kanssa. Erilleen majoittaminen ei saa muutoinkaan merkitä eristämisen kaltaisia olosuhteita. Alaikäisille voidaan ja tarvittaessa tulee järjestää sellin ulkopuolista toimintaa yhdessä aikuisten vankien kanssa, mutta valvonnan tulee tällöin ehdottomasti olla riittävää. Yksityiskohtaisempi kannanotto on luettavissa esimerkiksi Vaasan vankilan tarkastuspöytäkirjasta (EOAK/2705/2017; jakso 8.11, julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla).

AOA:n näkemyksen mukaan alaikäisten vankien sijoittaminen tulisi saattaa vastaamaan laissa ja kansainvälisissä suosituksissa edellytettyä. Tämä vaikuttaa olevan vankiloille hyvin haasteellista, ellei mahdotonta. Näin ollen on myös rikosseuraamusalueen ja keskushallintoyksikön asia ryhtyä ongelman edellyttämiin toimiin. Tässä yhteydessä AOA pitää nyt riittävänä saattaa edellä todettu alaikäisten sijoittamisesta vankilan, aluekeskuksen, keskushallintoyksikön sekä myös oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston tietoon.

8. Yhteenveto tarkastuksen havainnoista

Vankilan toiminnassa havaittiin paljon myönteistä. Tarkastushavaintojen perusteella vankilassa on varsin hyvä ja rauhallinen ilmapiiri. Vankien tupakoinnin rajoittamisella ei vaikuttaisi myöskään olevan merkittävää vaikutusta vankilan ilmapiiriin. Vankien ja henkilökunnan väliset suhteet vaikuttivat kaiken kaikkiaan asianmukaisilta. Vankien taholta esitettiin jonkin verran kritiikkiä henkilökunnan toimintaan, kohdistuen erityisesti muutamaan henkilöön. Toisaalta henkilökunta sai myös kehuja.

Tarkastuksella havaittiin myös kielteisiä asioita. Toimintojen ja sellin ulkopuolisen ajan osalta tilanne vankilassa on yleisesti ottaen varsin hyvä, mutta ongelmallinen osastojen A ja B kohdalla. Skype-tapaamisten ja internetin käytön kohdalla vankila kulkee jälkijunassa, mutta nämäkin toiminnat on nyt otettu vankilassa käyttöön. Vankilassa oli myös annettu omia rikosseuraamusalueen johtajan vahvistamasta järjestyssäännöstä poikkeavia ohjeistuksia.

Tarkastuksella ei varsinaisesti keskitytty vangeille järjestettyihin toimintoihin, mutta havaintojen perusteella vangeille on järjestetty varsin laajalti erilaisia toimintamahdollisuuksia ja tältä osin tilanne on ilmeisen hyvä. Rangaistusajan suunnitelmien päivittämisen osalta tilanne ei kuitenkaan ilmeisesti ole kunnossa.

Tarkastuksella jäi myönteinen kokonaiskuva vankilan toiminnasta. Huolta herättää kuitenkin havainnot erityisesti valvontahenkilökunnan vähäisestä määrästä.

Vankilan toiminnan lainmukaisuuden kannalta vankilan johdon toiminta ja suhtautuminen asiaan on oleellisen tärkeää. Vankilan johdon ja vankien väliset suhteet vaikuttivat toimivilta.

AOA:lla ei ole syytä epäillä, etteikö vankilan johto suhtautuisi vakavasti toiminnan lainmukaisuuteen. Tarkastushavaintoihin viitaten vaikuttaa kuitenkin siltä, että mainittuihin asioihin olisi perusteltua kiinnittää huomiota vielä nykyistä enemmän.

9 Toimenpiteet

Apulaisoikeusasiamies saattaa Helsingin vankilan, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon edellä mainitut tarkastushavainnot ja pyytää ilmoittamaan 1.7.2019 mennessä, mihin toimenpiteisiin seuraavat havainnot ovat antaneet aiheita:

- kohdassa 8.1 todettu vankien sellin ulkopuolisen ajan lisäämisestä
- kohdassa 8.3 todettu rangaistusajan suunnitelmien päivittämisestä
- kohdassa 8.4 todettu vankia koskevista säännöksistä ja niiden ajantasaisuudesta, vankien perehdyttämisestä ja kaksikielisen osastosta
- kohdassa 8.5 todettu valvottuihin tapaamisiin, lapsen tapaamisiin, valvomattomiin tapaamisiin, Skype-tapaamiseen ja tavaroiden vastaanottamiseen tapaamisen yhteydessä. ESRA/Alkea pyydetään ottamaan kantaa asiaan siltä osin, kun kannanotot liittyvät järjestys sääntöön sekä vankilan ohjeistuksen eroavaisuuteen sen määräyksistä
- kohdassa 8.6 todettu vangille annettavaan mahdollisuuteen internetin käyttöön kanteluiden tekemiseen ja pääsyyn oikeusasiamiehen verkkosivulle
- kohdissa 8.7 ja 8.16 todettu vastaanotto-osaston toiminnasta ja omaisuuden hallussapitoa koskevien päätösten tekemisestä. ESRA/Alkea pyydetään ottamaan kantaa kohdassa todettuun sakkovankeja koskevista omaisuuden hallussapitomääräyksistä sekä vastaanotto-osaston toimintaan
- kohdassa 8.8 todettu tarkkailuun ja eristämistarkkailuun sijoittamisesta. ESRA/Alkea pyydetään vankilan ohella toimittamaan selvitys toimenpiteistä tarkkailuun sijoittamisesta tehtyjen havaintojen johdosta
- kohdassa 8.9 todettu virtsanäytteen ottamisesta ja sen olosuhteista
- kohdassa 8.10 todettu yksityisyyden suojasta puheluissa ja puhelinlaitteiden sijoittamisesta
- kohdassa 8.11 todettu kirjastossa olevien säännösten ajantasaisuudesta ja vangeille annettavasta mahdollisuudesta kaukolainaukseen
- kohdassa 8.16 todettu ulkomaalaistaustaisten vankien kohtelusta, kuten informoimisesta ja perehdyttämisestä sekä tulkkipalvelujen käyttämisestä
- kohdassa 8.18 todettuun valvontahenkilökunnan määrästä. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä ja ESRA/Alkea pyydetään ottamaan kantaa vankilan valvontahenkilökunnan määrän riittävyteen.
- kohdassa 8.19 todettu vankilan internetsivujen sisällöstä

AOA saattaa pöytäkirjan myös oikeusministeriön kriminaalipoliittiselle osastolle tiedoksi ja kiinnittää sen huomiota erityisesti kohdassa 2.20 alaikäisten vankien sijoittamisesta todettuun.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Matti Vartia
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri